

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**DİSİPLİNERARASI MÜZE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZE EĞİTİMİ PROGRAMI**

**YUNANİSTAN'DAKİ YÜKSEKÖĞRETİM
PROGRAMLARINDA MÜZECİLİK VE MÜZE EĞİTİMİ
DERSLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURŞAH SAK

**ANKARA
AĞUSTOS, 2022**

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**DİSİPLİNLERARASI MÜZE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZE EĞİTİMİ PROGRAMI**

**YUNANİSTAN'DAKİ YÜKSEKÖĞRETİM
PROGRAMLARINDA MÜZECİLİK VE MÜZE EĞİTİMİ
DERSLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURŞAH SAK

DANIŞMAN: DOÇ. DR. CEREN GÜNERÖZ

**ANKARA
AĞUSTOS, 2022**

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Nurşah SAK adlı öğrencinin hazırladığı “Yunanistan’daki Yükseköğretim Programlarında Müzecilik ve Müze Eğitimi Derslerinin Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışma Disiplinlerarası Müze Eğitimi Anabilim Dalı / Müze Eğitimi Programı’nda jüri üyelerince oy birliği ile **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

	Jüri Üyeleri	İmza
Başkan		
Üye		
Üye		

ONAY

Bu tez Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca, jüri üyeleri tarafından 26/08/2022 tarihinde, Enstitü Yönetim Kurulu tarafından ise .../.../20... tarihinde kabul edilmiştir.

.....

Prof. Dr. İlhan YALÇIN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgileri akademik yazım kurallarına uygun biçimde raporlaştırdığımı ve bunları etik ilkelere (atıfta bulunulan tüm yapıtlara kaynaklarda yer verilmesi, tezde kullanılan bilgi ve belgelere resmi yollarla ulaşılması ve bunların aslı bozulmadan kullanılması vb.) uygun olarak elde ettiğimi ve sunduğumu bildiririm.

Nurşah SAK

ÖZET

YUNANİSTAN'DAKİ YÜKSEKÖĞRETİM PROGRAMLARINDA MÜZECİLİK VE MÜZE EĞİTİMİ DERSLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

SAK, Nurşah

Yüksek Lisans Tezi, Disiplinlerarası Müze Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ceren GÜNERÖZ

Ağustos, 2022, x + 66 sayfa

Çağdaş dünyada müzelerin kültürel, toplumsal ve eğitsel açıdan önemi artmaktadır. Yükseköğretim kurumlarındaki müzecilik ve müze eğitimiyle ilgili bölümler, disiplinlerarası çalışmalarla akademik ve profesyonel iş gücü yetiştirmektedir. Bu araştırmada, Yunanistan örneği müzecilik ve müze eğitimi açısından ülkenin siyasi ve kültürel tarihi bağlamında birincil ve ikincil kaynaklar yardımıyla ele alınmıştır. Ülkenin yükseköğretim kurumlarındaki bölümlerde etkin olarak yürütülen müzecilik ve müze eğitimi dersleri, ders katalogları, programları ve izlenceleri kaynak alınıp içerik analizi yapılarak nitelikleri ve kapsamlarıyla değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucu müzecilik ve müze eğitimi dersleri, yakın ilişkide olduğu diğer bilimsel alanlarla betimlenmiş, böylelikle Yunanistan'da müzecilik ve müze eğitimi konusu akademik bakış açısıyla kuramsal bir çerçevede sunulmuştur. Araştırma sonucu elde edilen bulgular özgün nitelikleriyle belirtilmiştir. Buna ek olarak, kuramsal çerçeve ile bulguların doğrultusunda Yunanistan'daki müzecilik ve müze eğitimi alanlarının gelişimi için ulusal ve küresel bağlamlarda önerilerde bulunulmuştur. Tez, konusu ve uyguladığı yöntemlerle, tarih, dil, müzecilik, müze eğitimi, eğitim bilimleri ve müzebilim anabilim dallarının alanyazını çerçevesinde bulunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Müze eğitimi, müzebilim, Yunanistan, yükseköğretim, tarih

ABSTRACT

AN EVALUATION OF MUSEOLOGY AND MUSEUM EDUCATION COURSES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF GREECE

SAK, Nurşah

Master Degree, Department of Interdisciplinary Museum Education

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Ceren GÜNERÖZ

August, 2022, x + 66 pages

The importance of museums in the contemporary world is increasing in terms of culture, society and education. The departments of museology and museum education enhances the academic and professional workforce with the help of interdisciplinary studies. In this research, the example of Greece is evaluated in terms of museology and museum education in the political and cultural historical context through primary and secondary sources. The courses of museology and museum pedagogy in the departments of higher education institutions in Greece are evaluated with their features and scopes by analyzing the content of course catalogues, departmental programs and syllabi. As a result of this evaluation, the museology and museum pedagogy courses are described in relation to their position to other academic disciplines, thus the issue of museology and museum pedagogy in Greece is presented in a theoretical framework from an academic perspective. The findings obtained from the research are defined with their unique features. In addition, regarding the theoretical framework and the findings of the research, suggestions for the development of museology and museum education in Greece are made within national and global contexts. The thesis, with its subject and methods applied, exists within the literary scope of history, language, museology, museum education, and educational sciences.

Key Words: Museum pedagogy, museology, Greece, higher education, history

ÖNSÖZ

İnsanlığın hayatı, çevresini ve yaşadığı dünyayı anlamlandırma çabalarından bilim ve sanatın bütün dalları birbirleriyle iletişim halindedir, hiçbiri birbirinden tamamen bağımsız değildir. Bunun en büyük kanıtı ise müzelerdir. Müzelerin kapsayıcılığı, insanı topluma insanlığın kendi ürünleriyle anlatma çabası, hafızaları taze tutarak geleceği şekillendirmek için kullanılabilecek önemli bir araçtır. Bu nedenle müzeciliğin ve müze eğitiminin önemini kavrayan toplumlar yüksek bir bilince sahiptir.

Bu çalışma, disiplinlerarası çalışmaya en uygun bölümlerden biri olan müzecilik ve müze eğitimi alanlarının yükseköğretimdeki durumuna farklı bir ülkenin gözünden, Yunanistan bağlamında bakmayı amaçlamaktadır. Öncelikle çalışmamın gerçekleşmesinde beni yüreklendiren ve farklı ve ilham veren bakış açısıyla yeniden çalışmaya yönlendiren değerli tez danışmanım Doç. Dr. Ceren GÜNERÖZ'e gönülden teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca Disiplinlerarası Müze Eğitimi bölümündeki eğitimim süresince gerek yüz yüze, gerek çevrimiçi derslerde akademik bilgileri ve bakış açılarından yararlandığım tüm hocalarıma şükran borçlu olduğumu belirtmek isterim. Bu çalışmayı yapabilmem için ihtiyaç duyduğum Yunanca dil bilgisi ve becerilerini bana kazandıran Dr. Hasan KAİLİ'ye de özellikle teşekkür ederim.

Bu çalışmanın gerçekleşmesi sürecinde manevi desteklerini her zaman hissettiğim, mesafelere rağmen hep yanımda olan arkadaşım Nilgün TAŞDEMİR'e, birlikte hayatı ve bilimi keşfetmekten her zaman mutluluk duyduğum meslektaşım İnci Nur İLK YAZ AKIN'a ve Müze Eğitimi bölümünün bana kazandırdığı en değerli insanlardan Sıla BAYINDIR'a çok teşekkür ederim. Çalışmamın Türkiye ve Yunanistan arasında müzecilik alanında yeni ve ortak akademik çalışmalara vesile olmasını diliyorum.

Sevgili annem, babam ve kardeşime...

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem.....	4
Amaç	4
Önem.....	5
Sayıtlar.....	6
Sınırlılıklar	6
Tanımlar.....	6
BÖLÜM 2.....	8
YUNANİSTAN VE MÜZECİLİK.....	8
1. Yunanistan’da Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi.....	8
1.1. Öncü ve Yapılandırmacı Arkeoloji Dönemi (1829 – 1914).....	10
1.2. İstikrarlı Geçerlilik Dönemi (1914 – 1940)	14
1.3. İşgal ve Savaş Sonrası Yeniden Doğuş (1940 – 1970)	16
1.4. Müzelerin Gelişimi Dönemi (1970 – 2000).....	17
1.5. Canlanma ve Kalkınma Dönemi (2000-)	17
2. Yunanistan’da Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi	19
2.1. Müze Eğitime İdeolojik ve Politik Yaklaşım (1821-1900).....	19
2.2. Müze Eğitime Estetik Yaklaşım (1900 – 1978).....	20
2.3. Müze Eğitiminde Eğitsel Odaklanma (1978 -)	23
3. Yunanistan’ın Eğitim Sistemine Genel Bir Bakış	29
3.1. İlk ve Orta Dereceli Eğitim	29
3.2. Yükseköğretim	30
BÖLÜM 3.....	33
Yunanistan’daki Yükseköğretim Kurumlarında Müzecilik ve Müze Eğitimi Derslerinin Değerlendirilmesi	33
YÖNTEM	33
Araştırmanın Modeli.....	33
Evren ve Çalışma Grubu.....	33
Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi	33

BÖLÜM 4.....	36
BULGULAR VE YORUMLAR	36
Genel Bakış.....	36
Derslerin Genel Nitelikleri.....	37
Müzecilik ve Müze Eğitimi Derslerine Dair Bulgular.....	38
Müze Eğitimi Grubu Dersleri.....	38
Müzecilik Grubu Dersleri	39
Üniversitelerin Müzecilik ve Müze Eğitimi Dersleri Açısından Değerlendirilmesi.....	40
BÖLÜM 5.....	41
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	41
Sonuçlar	41
Öneriler	42
KAYNAKLAR.....	44
EKLER	54
EK 1. Etik Kurul Onayı	55
EK 2. Araştırma Kapsamında Bulunan Yükseköğretim Kurumları	56
EK 3. Müzecilik ve Müze Eğitimi Derslerinin Alanlara Göre Toplam Dağılımı.....	63
EK 4. Üniversitelerin Müzecilik ve Müze Eğitimi Odaklı Sunduğu Ders Sayıları...	64
BENZERLİK BİLDİRİMİ	65
ÖZGEÇMİŞ.....	66

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1. Yunanistan Eğitim Sistemi Grafiği, 2021-2022	32

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Kültürel mirasın korunmasının, toplumsal belleğin ve dönüşümün aynası gibi birçok niteliğe sahip müzelerin zaman içinde değişmesi, gelişmesi ve çağdaşlaşması, onlara günümüz toplum hayatında vazgeçilmez bir konum edindirmiştir. Bu konum içerisinde bir kurum ve bir kavram olarak müzenin tanımı uzun yıllardır süregelen tartışmalara konu olmaktadır. Müzenin sanatsal, kültürel, demokratik, teknolojik, sosyal ve toplumsal tanımlarının yapılageldiği son yıllarda (Karadeniz, 2018), müze kavramının doğrudan çağrıştırdığı en önemli işlevlerden biri eğitimidir. Müze ve eğitim kavramlarının ilk kez yan yana anılışı, Tezcan Akme Mehmet ve Ödekan (2006)’ın aktardığına göre 1727’de Caspar F. Neickel’in Almanya’da basılan ve müzeyi önemli bir eğitim aracı olarak vurguladığı “Museographia” adlı çalışmasıdır. On dokuzuncu yüzyılın sonlarına gelene dek, Amerikalı yazar Hooper Greenhill’e (2017) göre, müzelerin temel işlevlerinden biri toplumun her kesiminden insana eğitim yoluyla bir vatandaşlık bilinci, aidiyet ve uygarlık ortamı sağlamaktı. Bu noktada müzelerin çok farklı kesimlerden ve yaş gruplarından bireyleri kapsayıcı, hayat boyu öğrenmeyi odağına alan bir yaklaşıma çok uzun zamandır sahip olduğunu görmek mümkündür. Benzer bir şekilde, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında, İsveç, Hollanda, Kanada ve İngiltere gibi dünyanın birçok ülkesinde müzelerin eğitsel işlevlerinin ön planda tutulduğu görülebilmektedir (Baloş & Karadeniz, 2019).

Türkiye’de müze eğitimi çalışmalarının tarihine bakıldığında müzenin eğitim işlevine odaklanan okul müzelerinin varlığının cumhuriyet tarihinden biraz daha eskiye dayandığı ve bu varlığın çeşitli yönetmeliklerle günümüze dek korunduğu görülebilmektedir (Baloş & Karadeniz, 2019). Bu çalışmanın odağında bulunan Yunanistan örneğinde ise müzede eğitim çalışmalarının eğitim programlarına resmen planlı ve düzenli olarak dâhil edilmesi, 1970’li yıllardan itibaren başlamış; ülkenin ilk özel müzesi olan Benaki Müzesi’nin uyguladığı programların bir müze eğitim birimine dönüşmesi ise 1978 yılında gerçekleşmiştir (Tavernarakis, 2017).

Zamanla ve toplumsal olayların etkisiyle küresel düzeyde değişen eğitim programları ve pedagojik yaklaşımlar, müzeleri hem içerdiği koleksiyonlar hem de oluşturduğu ortamlarla birlikte değiştirip geliştirmiş ve müzede öğrenme kavramının yaygınlaşmasını kolaylaştırmıştır. Müzelerin yaşam boyu eğitimdeki rolü ve tercih edirliliği, özellikle teknolojinin de müzelerde kendine gelişim için yer bulmasıyla giderek artmaktadır. Bunun önemli bir nedeni de müze eğitiminin birey ve grupların ihtiyacına, eğitime ulaşılan ortama, sosyal ve toplumsal açıdan farklı yöntemleri zorunlu kılan (örneğin pandemi gibi) hallere göre şekillendirilebilmesidir (Maderbacher, 2020). Ne var ki müzede eğitim kavramının yükseköğretim seviyesinde varlığı, ilk ve orta dereceli eğitim kurumları seviyesinde değerlendirildiği ölçüde değerlendirilememektedir. Bu nedenle yükseköğretim kurumlarında müze eğitiminin akademik ve profesyonel eğitim kazanımları gözetilerek kullanımı, halen keşfedilmeye açık bir mecra olarak araştırmacıların dikkatini çekmeye henüz başlamıştır (Boddington vd. 2013). Oysa müzelerin eğitimin çeşitli alanlarında ve farklı yaş gruplarının eğitsel ihtiyaçları için profesyonel olarak kullanılması da müzecilik ve müze eğitimi alanında biçimlendirilmiş ders içeriklerinin akademik eğitim programlarına katılması ve müzelerin eğitsel işlevlerini etkinleştirebilecek donanımda eğitimcilerin yetiştirilmesi ile mümkün olmaktadır.

Türkiye’de yükseköğretim düzeyinde müzecilik ve müze eğitimi içerikli derslerin son otuz yılda büyük artış gösterdiği görülmektedir (Erbay, 2017). Bu gelişmeden hareketle, müzecilik ve müze eğitimi alanında profesyonellerin akademik açıdan gelişmesine verilen önemin arttığı söylenebilir. Benzer bir şekilde, müze eğitiminin günümüz eğitim anlayışı içinde yerinin ve değerinin büyük olduğunu öngören Milli Eğitim Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile iş birliğinde bulunarak, bünyesinde görev yapan öğretmenlere kendi alanlarıyla bağdaştırarak kullanabilecekleri hizmet içi bir “Müze Eğitimi” programını uygulamıştır. Bu program, müzecilik ve müze eğitimi alanında akademik yetkinliğe sahip bilim insanları tarafından tasarlanmıştır (MEB, 2019). Mesleki gelişim açısından önem arz eden bu tür programların yükseköğretim sürecinde de var olması hem müzeler konusunda bilinçli üniversite mezunlarının, hem de müze eğitimi bir öğretim yöntemi olarak benimsemiş öğretmen adaylarının yetişmesinde yararlı olacağı açıktır. Türkiye’de yükseköğretim lisans ve lisansüstü düzeylerde müzecilik ve müze eğitimi esas alan derslerin bulunduğu bölümler incelendiğinde, bu derslerin ağırlıklı olarak müzecilik ve kültürel miras anabilim dallarında ve eğitim fakültelerinde zorunlu ve seçmeli dersler olarak bulundukları

gözlemlenmektedir (Tezcan Akmehmet & Ödekan, 2006; Erbay, 2017 ve Şar & Sağkol, 2013). Öte yandan, bazı yükseköğretim kurumlarında bulunan üniversite müzeleri de üniversitelerde verilen müze eğitimi ve müzecilik derslerinin uygulamasının rahatlıkla yapılabilmesi için gereken ortamı sağlayan bir laboratuvar görevi görmekte, böylelikle öğrencilerin pratik bilgi edinmelerini ve deneyimleyip yaşayarak öğrenmelerini sağlamaktadır (Geladaki & Papadimitriou, 2014).

Türkiye, Yunanistan ile tarih boyunca birlikte yaşamış toplulukların etkileşimi ve oluşturduğu kültürel birikim nedeniyle somut ve soyut kültürel miras öğeleri açısından büyük benzerliklere sahiptir. Bu benzerliklerin önemli bir çoğunluğunun yansımalarının müzelerde görülmesi olağan bir sonuçtur, bununla birlikte bu iki ülke arasında sağlıklı bir kültürlerarası diyalog kurabilmek için müzeler önem taşıyan kurumlardır. Bu noktada müze eğitiminin, iki ülke arası kültürel çeşitliliği destekleyebilecek ve kültürler arası diyalogu sağlayabilecek en etkili yöntemlerden biri olduğu görülmektedir (Karadeniz, 2018). Buradan yola çıkılarak, Yunanistan'daki müzelerde de yeterli akademik donanımına sahip eğitimciler ve müze profesyonellerine ihtiyaç duyulduğu görülebilir.

Bu çalışmada, Yunanistan'daki yükseköğretim kurumlarında lisans düzeyinde müzecilik ve müze eğitimi dersleri, yaygınlık, içerik, odak ve hedef kitle açısından incelenmiş ve bu veriler doğrultusunda Yunanistan'da bulunan üniversite programlarında müzecilik ve müze eğitimi derslerinin niteliği değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmenin yapılabilmesi için öncelikle Yunanistan'da müzecilik ve müze eğitiminin tarihi, gelişimi ve kavramsal çerçevesi birinci el ve ikinci el kaynaklar yardımıyla oluşturulmuştur. Bu noktada etkin olarak süreç içerisinde farklı müze kurumlarında yürütülen müze eğitimi faaliyetlerine ve bu faaliyetleri yürüten müze profesyonellerine de atıfta bulunulmuştur. Daha sonra Yunanistan'da yükseköğretim sistemine dair genel hatlarıyla bilgi sunulacak ve ülkenin Bologna sürecine katılımıyla üniversite eğitimine bakışı açısından ülkede meydana gelen değişikliklere değinilecektir. Araştırmanın temelini oluşturan ve ders programına, türlerine ve müze konulu derslerin analizine yer verilen ana bölüm, Yunanistan'da müze eğitiminin üniversitede farklı düzeylerde ve farklı akademik amaçlarla bilimsel olarak nasıl ele alındığı konusunda verilere dayanarak çıkarımlar yapmayı sağlamaktadır.

Buna ek olarak, veri toplanan üniversitelerde bir üniversite müzesinin bulunup bulunmadığı ve varsa bu müzelerin müze eğitimi ya da müzecilik odaklı dersler için etkin olarak kullanılıp kullanılmadığı konusuna da değinilmiştir. Müzelerin farklı alanların

kullanımına açık, disiplinlerarası bir niteliğe sahip olması açısından, müzecilik ve müze eğitimi odaklı derslerin farklı disiplinleri nasıl bir araya getirdiği ve bu disiplinlere hangi açılardan yararlı olduğu da değerlendirilen konular arasındadır.

Problem

İki ülkenin tarih boyunca yakın ilişkide olması ve benzer kültürel miras öğelerine sahip olması, bu birikimin değerlendirilmesi adına getirilen profesyonel yaklaşımlar ve ardındaki akademik bakış açısının nasıl şekillenmiş olduğu, bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Tıpkı Türkiye gibi, Yunanistan da Avrupa Yükseköğrenim Alanına tam üyeliği bulunan ülkelerdendir (EHEA, 1999). Yükseköğretim hedeflerinin ulusal ve uluslararası yeterlilik sağlaması açısından önemli bir ölçüt olarak ele alınıp uygulanan Bologna Süreci, bu nedenle bu alanda bulunan tüm üniversitelerin uyguladığı programlarla uyum içindedir.

Yunanistan'daki yükseköğretim kurumlarında uygulanan tüm derslerin bilgi paketleri ve içerikleri, Türkiye'de de uygulanan Avrupa Kredi Transfer Sistemine (AKTS) uygun olarak düzenlenmiştir. Bu araştırmanın problemi, bu kıstaslardan yola çıkılarak tanımlanmaktadır. Yunanistan'da üniversitelerde lisans düzeyinde bulunan bölümlerin programlarında müzecilik ve müze eğitimi ana konulu derslerinin nitelikleri, hedefleri, içerik ve çıktılarının neler olduğu bu araştırmanın çıkış noktası olmuştur. Aynı zamanda bu derslerin müzelerde başta eğitsel odaklı çeşitli etkinlikleri planlayıp yürütebilecek profesyonel insan gücüne duyulan ihtiyacı küresel açıdan hangi disiplinler tarafından nasıl karşıladığının gözlemlenmesi bu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Amaç

“Yunanistan'da Yükseköğretim Programlarında Müzecilik Ve Müze Eğitimi Derslerinin Değerlendirilmesi” başlıklı tez çalışmasının amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Yunanistan'daki yükseköğretim programlarındaki müzecilik ve müze eğitimi derslerini hem Yunanistan hem de Türkiye tarafından benimsenmiş Bologna Sürecine ait ortak uluslararası akademik ölçütlere göre ele almak,

- Bu derslerin düzeyini, sayısını, ağırlığını ve bulundukları bölümlere göre dağılımını tespit etmek,
- Yükseköğretim ders programları içinde sunulan müzecilik ve müze eğitimi odaklı derslerin ait oldukları bölümlerde disiplinlerarası konumlarını yorumlamak.

Bu amacı gerçekleştirmek için aynı zamanda Yunanistan’da müze eğitiminin geçmişi ve bugününe dair bir durum analizi de araştırmanın önemli bölümlerinden birini oluşturmaktadır. Tespit edilen derslerde müze çalışmalarının küresel ve disiplinlerarası oluşuna yönelik benimsenen yaklaşımlar da ele alınmıştır.

Önem

Müze eğitiminin küresel çerçevede giderek önem kazandığı günümüzde alanda deneyimli müze profesyonellerine ve eğitimcilerine duyulan ihtiyaç da artmaktadır. Bunun en önemli nedeni, müze kavramının gün geçtikçe çağın gereksinimlerini karşılamaya çalışmak adına daha da kapsayıcı olmasıdır. Böylelikle müze eğitimi de daha özelleşmiş ve farklı bir uzmanlık alanı olarak dönüşmüştür (Tezcan Akmehmet & Ödekan, 2006). İhtiyaç doğrultusunda müze uzmanlarına ve eğitimcilere, hatta müzeleri okul dışı bir öğrenme yeri olarak kullanmak isteyen tüm eğitimcilere akademik eğitimlerinde ihtiyaç duydukları donanımı sağlayan derslerin tasarlanması önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın tamamlanması, müzebilim ve müze eğitimi alanında, yükseköğretim temelli uluslararası iş birliğinde bulunan iki ülkenin alana ve alanyazına bakışlarına katkıda bulunacaktır. İki komşu ülkenin kültürlerarası ve eğitsel iş birliği için gerekli iletişimi sağlamak açısından küçük bir adım sayılabilecek bu alan tarama çalışması, üniversite düzeyinde sunulan müze içerikli derslerden yola çıkarak müzebilimi hem alan içinden hem de farklı disiplinler boyutunda ele almayı hedeflemektedir. Bu çalışmayla birlikte her iki ülkenin müzecilik ve müze eğitimi anabilim dallarına sahip üniversiteleri arasında akademik iş birlikleri kurmak ve değişim programları başlatmak için gerekli olabilecek bilgiler alanyazına kazandırılabilir.

Sayıtlar

Bu araştırmanın sayıltısı, Yunanistan’da etkin olarak eğitim öğretim faaliyetleri yapan üniversitelerin dört yıllık lisans programlarına ait Bologna süreci ölçütlerine göre tasarlayarak resmi olarak yayınladığı güncel eğitim programı çizelgelerinin, ders programlarının ve ders izlencelerinin örgün eğitim çerçevesinde birebir uygulanmasına dayanır. Bir diğer deyişle, uygulanacağı resmi belgeler çerçevesinde belirtilen müzecilik ve müze eğitimi konulu tüm derslerin betimlendiği izlenceler, araştırmanın kapsamında incelenen verilere dâhil edilmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, Yunanistan’da bulunan ve üniversite adını taşıyarak dört yıllık örgün lisans eğitimi derecesi vermeye yetkisi olan yükseköğretim kuruluşlarının sahip olduğu resmi kanallardan edinilen en fazla son beş yıla (2016-2017 Akademik yılından itibaren) ait ders izlencelerinin ve programlarının analiz edilmesiyle elde edilecek verileri kapsar. Ülkede bulunan askeri okullar, polis okulları ve açık üniversite programları araştırma kapsamının dışında kalmaktadır. Lisansüstü düzeyde öğrencilere sunulan müzecilik ve müze eğitimi dersleri de bu araştırmanın kapsamına alınmamıştır. Ancak derslerin disiplinlerarası bağlamdaki konumlarına dair fikir vermesi açısından araştırmacı tarafından kontrol edilmiştir.

Tanımlar

Müze: İnsanların ve toplumların geçmişlerini ve geleceklerini değerlendirebileceği, onları bu hedefle iletişime geçiren, demokratik, her bireyi kapsayan çok sesli mekânlar olarak bilinir. Müzeler bugünün çatışma ve zorluklarını anlayarak, toplum adına korumakla yükümlü oldukları soyut ve / veya somut kültürel miras öğelerini yeni nesiller için korur, toplumu oluşturan her bireyin müzedeki kültürel mirasa erişimine eşitçe olanak sunar. Kâr amacı gütmeyen müzelerin katılımcı ve şeffaf olması gerekir; bu amaçla kültürel mirası oluşturan nesneleri insan onuruna ve sosyal adalete, tüm insanlığı kapsayan bir eşitliğe ve iyiliğe katkıda bulunmak için toplar ve korur. Müze araştırır,

yorumlar, sergiler ve dünyadaki anlayışı bu açıdan geliştirmek için çeşitli topluluklarla aktif olarak çalışır (ICOM, 2019).

Müze Eğitimi: Müzenin amacını ve özelliklerini, sergilerini, sergilerin içerdiği sanat eserlerini/nesneleri, müze ortamını ve çevresini, müze ile insanlar arasındaki bağlantıyı ve müzenin disiplinlerarası yönlerini ele alır. Aynı zamanda müzenin aktif bir öğrenme ve gelişme alanı olarak kullanılmasını içerir. Desteklediği amaçlar, zaman ve mekân bağlamında bireyin, kendini ve insanları anlaması, geçmişi, bugünü ve geleceği birbirleriyle ilişkilendirmesi, kültürel varlıkları ve eski eserleri anlaması ve koruması, kendi kültürünü ve farklı kültürleri çok yönlü ve hoşgörülü bir yaklaşımla tanıyıp anlaması, müzelere yaşayan bir kurum niteliği vermesi, kültürlerarası anlayış ve duygudaşlık geliştirmesidir (İlhan vd., 2019).

Yükseköğretim: Lise düzeyinde eğitimi tamamlayan bireylerin akademik ya da mesleki amaçlarla eğitimlerine devam ettiği kurumları karşılayan terimdir. Üniversite ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunların bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, araştırma ve uygulama merkezleri, meslek yüksekokulları ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın ve kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokulları yükseköğretim kurumu olarak anılır (Yüksek Öğretim Kanunu, 1981)

Lisans / Lisans derecesi: Yükseköğretim kurumlarında resmi olarak belirlenmiş, ders programı içeriğine göre dört, beş ya da altı yıllık eğitim süresi boyunca yönetmeliklerle belirlenmiş bir eğitim programına yükseköğretim lisans programı denir. Bu programın bir öğrenci tarafından önceden belirlenmiş ölçütlere göre başarıyla tamamlanması sonucu elde ettiği diploma sonucu kazandığı derece lisans derecesidir.

Eğitim Programı: Bir öğretim programı kapsamında yer alan, programın tamamlanması için okutulması gereken tüm dersleri, ders konularını, önceliğini, süre ve ağırlığını belirten plandır.

Ders İzlenesi: Akademik eğitimde sunulan bir dersin ana hatlarını, işlenecek konuların planını ve dersin işleyişi ile ilgili öğrencinin yararlanabileceği bilgileri içeren, öğrencileri o dersin içeriği, amaçları, derste izlenecek yol ve dersi başarıyla tamamlamaları için neler yapmaları gerektiği hakkında bilgilendiren belgedir (Altman & Cashin, 1992)

BÖLÜM 2

YUNANİSTAN VE MÜZECİLİK

1. Yunanistan’da Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi

Eğitsel ve kültürel bir kurum olarak müze kavramının Yunanistan’da nasıl algılandığını incelemekten önce, “müze” sözcüğünün etimolojik kökenlerine değinmek yerinde olacaktır. Sözcüğün kökeni, Antik Yunan mitolojisinde güzel sanatları koruduğuna inanılan esin perileri olarak tanımlanan “Mousa”ların tapınağı “mouseion (μουσειών)” sözcüğünden gelmektedir ("Λεξικό της κοινής νεοελληνικής" [Modern Yunanca Sözlük], 2022). Sözcük, Antik Yunancadan Latinceye “museum” biçiminde geçerek felsefi tartışmaların yapıldığı mekânları tanımlamış, daha sonra 15. yüzyılda İtalyan devlet adamı Lorenzo de Medici’nin güzel sanatlar koleksiyonunu ifade etmek için kullanılmıştır. Zamanla da “belirli bir binada sergilenen” kitap ya da eser birikimini belirtecek şekilde anlam gelişmesine uğrayarak diğer Avrupa dillerine geçmiştir (Gazi, 1999).

Sözcüğün kökeninin ait olduğu Antik Yunan kültürünün ülkenin tarihi ile doğal bir bağlantısının olduğu düşüncesi ve Yunanistan’da müzeciliğin başlangıcı, Yunanistan’ın siyasi tarihiyle eşzamanlı sayılabilir. Yunan müzeciliğine dair çağdaş araştırmaların önemli bir çoğunluğu, tarihçi Dimitris Tziouvas’ın Yunan tarih algısını “sembolik/arkeolojik, organik/romantik, estetik/modernist ve eleştirel/post-modern” olarak dört döneme ayırdığı model üzerine şekillenmiştir (Tziouvas, 2008; Gazi, 2011; Trouli, 2020). Benzer bir şekilde, Yunan müzecilik tarihini de beş farklı döneme ayırmak yaygın olarak kabul gören bir sınıflandırmadır. Buna göre, 1829 – 1914 yılları arası “öncü ve yapılandırmacı arkeoloji yüzyılı” dönemi, 1914 – 1940 yılları arası “istikrarlı geçerlilik” dönemi, 1940 – 1970 arası “savaş sonrası yeniden doğuş” dönemi, 1970 – 2000 “müzelerin gelişimi” dönemi ve 2000 yılı sonrası “canlanma ve kalkınma dönemi” olarak ele alınmaktadır (Mouliou, 2008; Gazi, 2017; Trouli, 2020). Bu dönemleri incelemeye başlamadan önce Yunanistan’ın kültürel ve politik tarihinde yer alan, ülkenin

kuruluşunda ve gelişmesinde önem taşıyan olaylara kısaca değinmek, müzecilik tarihinin temellerini anlamak için önem taşımaktadır.

18. ve 19. yüzyılda Yunan Aydınlanma Çağı olarak bilinen dönemde, Yunan halkının Antik Yunan kültürüyle bağlantılarını keşfetmelerine neden olmuştu (Çokona, 2014). 17. yüzyıldan itibaren kimi Osmanlı yönetim kademelerinde tercümanlık ve bürokratik gibi önemli görevler alan, kimi de ticaretle büyük zenginlik elde eden Fenerli Rum aileler Osmanlı İmparatorluğu içinde yerlerini sağlamlaştırmışlardı. Avrupa'ya eğitim için giden çocukları, Avrupa'da Antik Yunan dönemine gösterilen ilgi ve saygıyı fark ettiklerinde milli varlıklarını Antik Yunan medeniyetinden miras aldıkları görüşünü hızlıca benimsediler (Clogg, 1997). Bu dönemde yetişen aydınların oluşturdukları basılı yayınlar, 1789 Fransız İhtilalinin etkisiyle şekilleniyor, Yunanistan'ın Osmanlı İmparatorluğundan bağımsızlığını elde etmek ihtiyaç duyduğu düşünsel altyapıyı da hazırlamaktaydı. Bu dönemin güçlendirdiği milliyetçi fikirlerle 1821 yılında başlayan Mora Yarımadasındaki çeşitli ayaklanmalarla Yunanistan, birkaç yıl içinde Osmanlı İmparatorluğundan ayrılarak bağımsızlığını ilan etti (Svoronos, 1988).

Öte yandan Yunan Aydınlanma Çağı ile başlayan dönemde aynı zamanda arkeolojik eserlere olan ilgi de hızla artmaktaydı, çünkü arkeolojik eserler “görmekli bir geçmişin” işareti olarak görülmekteydi ve bu nedenle yeni kurulan devlet için kutsal bir anlam kazanmıştı (Gazi, 1993). Bunun en önemli kanıtı, dönemin en önde gelen aydını Adamantios Korais'in 1807 yılında yayınlanan bir yazısında İstanbul'da ya da Sakız Adasında bir Yunan Müzesinin kurulması ve antik eserlerin burada sergilenmesi önerisiydi (Georgakarakou & Koutsogiannis, 2019). “Yunan Müzesi” adını taşıyan bu yazıda Korais'in yaptığı müze önerisinin, Antik Yunan medeniyetine ait bu eserleri sergilemenin, muhafaza etmenin, açıklayıp anlatmanın ülke ve yurttaşları için önemine dair ayrıntılar da içerdiği görülmekteydi. Bu yazı, daha sonra yeni devlette ve halkta güçlü bir aidiyet yaratmak, halkın eğitim ve kültür seviyesini yükseltmek ve Yunan kültürünün temellerine geri dönmek adına 1813 yılında entelektüel bir kuruluş olan Sanatsever (Müz Dostları) Cemiyeti [Φιλόμουσος Εταιρεία] kurulmuştu (Gazi, 1993). Yunanistan'da yeni bir milli kimlik inşası çabalarının ilki sayılabilecek bu cemiyetin ikinci şubesinin bir yıl sonra Viyana'da, Yunanistan'ın ilk devlet başkanı olacak Ioannis Kapodistrias tarafından kurulması ise, devletin ilk müzesinin açılmak üzere olduğunun ilk işaretiydi. Kapodistrias'ın müze kavramının devlet fikrini benimsetmek için bir araç potansiyeli taşıdığına farkına vardığı bu gelişmeden anlaşılmaktadır.

1.1. Öncü ve Yapılandırmacı Arkeoloji Dönemi (1829 – 1914)

1825 yılında Osmanlı İmparatorluğuna karşı ayaklanmalar ve yeni devletin kurulma çabaları sürerken kurulan hükümetin içişleri bakanı olan Papaflissas, çevrede bulunan antik eserlerin okullarda korunması ve toplanması emrini verdi. 1827’de ise antik eserlerin ülke dışına çıkarılması meclis kararıyla yasaklandı. Ülkede çıkarılan eserlerin saklanabileceği ilk müze ise, 1829 yılında Kapodistrias önderliğinde o zamanki başkent olan Egina adasında kuruldu. Ülkenin bu ilk arkeoloji müzesi, halk için oluşturulmasına rağmen bugünkü fonksiyonundan ziyade bir koleksiyon bütünü, hatta antik eserler deposu niteliğinde idi (Tsarouha, 2015). Andromache Gazi, ülkenin milli arkeolojik birikimini göstermesi açısından ve arkeolojik mirasın derlenip korunması adına 1874 yılına dek süren bu dönemi “öncü dönem” olarak tanımlamakta, ülke müzeciliğinin ilk adımı olarak değerlendirmektedir (1993). Arkeolojik eserlerin yurtdışına çıkarılmasının yasaklanmasına dair karar ise 1834 tarihinde yasalaşmıştır. İtalya’daki dini yönetimin arkeolojik eserlerle ilgili aldığı kararın örnek alınmasıyla genişletilip düzenlenen kanun, arkeolojik eserlerin korunmasına yönelik yapılan ilk modern yasal düzenleme sayılmaktadır (Voudouri, 2008). 1834’te Atina’nın merkezi Thiseio bölgesindeki Hephaistos Tapınağının bulunduğu yere o dönem yönetimde bulunan krallık emriyle bir Merkez Arkeoloji Müzesi kurulması için bir yasa çıkarıldı. Bu müze aynı yıl devletin kalıcı başkenti olarak belirlenen Atina’ya yakın yerlerde bulunan eserlerin korunması ve saklanması adına kullanılan bir alan olarak düşünülmüştü. Zaman içinde Egina adasındaki koleksiyonun bir kısmını bünyesine alan bu müze koleksiyonu, çalışmaları yürüten arkeologların “Atina Arkeoloji Cemiyeti”ni kurmasına da mekân hazırladı (Gazi, 1999) Yine 1834 yılında Atina’da üniversite binasında küçük bir sergi olarak başlayan Nümizmatik Müzesi bugün Atina’nın en bilinen müzelerindendir (Atina Nümizmatik Müzesi, 2022).

Arkeolojik çalışmalara verilen önemin ardındaki nedenlerden biri de Avusturyalı tarihçi Fallmerayer’in “modern Yunan halkı ile Antik Yunan halkı arasında biyolojik bir bağın olmadığını” savunduğu yayınıydı. Bu görüşe göre, modern Yunan halkı M.S. 6. yüzyıldan itibaren Arnavut, Slav ve diğer Balkan halklarıyla kaynaşarak Yunan kimliğini çok zaman önce kaybetmişti (Kokkou, 1977). Yeni kurulan devletin ardındaki milli kimlik inşası çabalarının bu görüşten etkilenmemesi ve Yunan milli bilincinin gelişmesinin sekteye uğramaması adına Yunan aydınları, milletin kültürel miras bağı sayesinde Antik Yunan medeniyetiyle organik bir bağının bulunduğunu kanıtlamaya

çalışıyordu (Gazi, 2011). Dolayısıyla 20. yüzyılın başlarına gelinceye değin, ülkede özellikle arkeoloji, tarih ve halkbilim çalışmalarına ağırlık verilmekteydi. Bu amaçla Atina Arkeoloji Cemiyeti, yapılan tarihi ve arkeolojik çalışmaları bilimsel yayınlarla aktardıkları “Arkeoloji Gazetesi”nin ilk sayısını, cemiyetin de kurulduğu yıl olan 1837’de yayınlamaya başladı (Kokkou, 1977). Yine benzer bir amaçla 1863 yılında Akropolis’te yapılan kazılar sonucu elde edilen buluntular için bir müze yapılmasına ilişkin yasa çıkarıldı. İnşaatı temelinin atılmasından dokuz yıl sonra, 1874’te tamamlanan müze, bir türlü tamamen bitirilemiyordu; çünkü bölgede kazı çalışmaları devam ettikçe, keşfedilen eserlere incelenmesi ve müze envanterlerine eklenmesi gereken yeni eserler ekleniyordu (Gazi, 1993). Bu sırada henüz bölgesel kalan Atina Merkez Arkeoloji Müzesinin ulusallaşması, bütçelenmesi, inşaatı ve planlamasıyla ilk kez sistematik bir nitelik kazanarak “Milli Arkeoloji Müzesi”ne dönüştürülmesi 1866’da gerçekleşmişti (Kokkou, 1977).

Atina’da ulusal çapta müzelerin birbiri ardına kurulması süreci sürmekteyken, 1870’te sadece Atina içine değil, taşra birimlerine de müzelerin açılmasına dair öneriler getirildi. Bunun üzerine 1876’da Sparta’da, 1886’da ise Olympia’da arkeoloji müzeleri açıldı (Tsarouha, 2015). Bu çabaların ardında yatan amaç, Antik Yunan, Bizans ve günümüz Yunan halkının tarihinin bütünleşik ve devamlı olduğuna dair bir “Helenizm” savının, “milli mirasın” korunması ve halkla buluşturulması amaçlarıyla ön plana çıkarılmasıydı. Bunun için de öncelikle erken dönem Hristiyan arkeolojisine, daha sonra da Bizans tarihine ışık tutacak eserlerin müzelerde yer alması gerekmekteydi (Gazi, 2011). Öte yandan Thomas Gallant’a göre, yeni kurulan devletin ilk dönemlerinde Yunan halkı, o döneme dek Avrupalı bakış açısıyla çizilmiş ve kökenlerini Avrupalı gezgin ve aydın kesimin Antik Yunan dönemindeki gibi üst sınıfa ait olarak düşündüğü bir Yunan toplumu imgesinden çok farklı, daha yerel, hatta daha muhafazakâr bir konumdaydı (2001). Böyle bir durumda taşralarda kurulacak müzelerin, karada ve adalarda şehir merkezleri dışında bulunan halkı şehirli kesimle de sosyokültürel düzeyde yakınlaştırmak etkisi olacaktı. Yine Gazi’nin belirttiği gibi, bu hem ülke içinde “milli gurur ve milli kimlik” bilincini arttıracak, hem de dünyaya Yunanistan’ın bu mirası koruyup yüceltmeye gücünün yettiğini kanıtlayacak adımlardan biriydi. Bu nedenle ilk taşra müzelerinin kuruluşundan 20. yüzyılın başlarına dek tasarlanan 40 kadar arkeolojik koleksiyon, müzelerin görevinin sadece birer antik eser deposu olmaktan çok daha öteye geçtiğinin işareti olacaktı (1994). Bu amacın 1899 yılında yasal olarak kayda geçtiği de dönemin kilise işleri ve halk eğitimi bakanlığını yürüten Athanasios Eftaksias’ın antik

eserleri korumak için daha sert yaptırımları olan bir kanunu yürürlüğe koyma gerekçesinden anlaşılmaktadır (Voudouri, 2008).

Arkeolojik eserleri koruyan yasaların yürürlüğe girmesindeki en büyük etkenlerden biri de özellikle taşra kısmında bulunan bazı buluntu ve eserlerin izinsiz olarak Avrupa'ya götürülmesi ve oralarda büyük bedellerle alıcı bulması olmuştur. Yerel ve ulusal basında da yer bulan örnekler, devletin bu konuda giderek yoğunlaşan yaptırımlar içeren yasalar oluşturması konusunda etkili olmuştur. Yasalarla tarihi eser kaçakçılığının önüne geçilmesi ise sadece kâğıt üzerinde kalmamış, daha önce kurulan Atina Arkeoloji Cemiyetinden az sayıda bile olsa bilim insanları taşrada bu müzeleri kurmakla ve bulunan eserleri kayıt altına almakla yetkilendirilmişti. Aynı zamanda ülkede arkeolog sayısını ve niteliğini arttırmak için öğrencileri Avrupa'da arkeoloji eğitimine göndermek amacıyla 1864 yılından itibaren bir burs fonu oluşturulmuştu. Bazen Almanya ve Fransa'dan arkeologların desteğiyle kurtarılan eserler ve arkeolojik alanlar olsa da devlet tarafından desteklenen Atina Arkeoloji Cemiyetinin tüm çabalarına rağmen müzelerin tüm ülkede kurulmasının tamamlandığı döneme dek bazı önemli eserlerin halkın bilinçsizliği nedeniyle fiziksel olarak ciddi zararlar gördüğü örnekler de olmaktaydı (Kokkou, 1977).

Akademik bağlamda arkeolojik çalışmaların sadece Yunanistan'ın değil, Avrupa'da varlığını güvenceye almaya çalışan tüm ulus devletlerin odağında olduğu 19. yüzyılın sonlarında, Avrupa'da birçok ülkenin Batılı olma kimliğini de ulus kimliği kadar önemseydiği görülmektedir. Bu nedenle Yunanistan'daki arkeolojik alanları Batı dünyasının tarihi kökenleriyle ilişkilendiren İngiltere, Fransa, Almanya, İsveç gibi bazı devletler, 1894'ten itibaren Yunan hükümetinin de akademik amaçlar çerçevesinde gösterdiği izinle özellikle Atina'da yabancı arkeoloji enstitüleri kurmaya başladılar (Berg, 2016). Bu kurumların Yunanistan'daki arkeolojik çalışmalara ve müzeciliğin gelişmesine birçok yönden katkısı olmuştur. Birincisi, o dönemde ekonomik açıdan pek de güçlü olmayan Yunanistan'ın bu çalışmalar için büyük bütçeler ayırmasına gerek kalmıyordu, çünkü gelen ekiplerin ve yaptıkları çalışmalarının ödenekleri ait oldukları ülkeler tarafından karşılanıyordu. Bir diğer yarar ise, arkeolojik alanlarda yapılan tüm kazı çalışmaları ve elde edilen eserler uygun şartlarda saklanıp kayıt altına alınıyordu, böylece hem eserlere zarar verilmesinin hem de kaçakçılığın büyük ölçüde önüne geçilebiliyordu. Bu ekolün en önemli yararı da, Kokkou'ya göre, antik kentlerin gün yüzüne çıkarılması ile antik döneme dair alanyazına hem Yunan dilinde hem de ekiplerini gönderen ülkelerin dillerinde yeni eserler kazandırılmış olmasıydı. Bu kuruluşlar ayrıca Atina'da kurdukları

enstitü binalarıyla şehre yeni mimari yapılar da kazandırıyor (1977). Bu enstitülerin varlığı oldukça uzun soluklu olmuştur, önemli bir çoğunluğu günümüzde de çalışmalarını sürdürmekte, çalışan uzmanlar ise Avrupa ülkelerindeki üniversitelerde arkeoloji eğitimlerinde görev almaktadır. Örneğin, önceleri Almanya'nın kurduğu "Alman Arkeoloji Enstitüsü" ile çalışmalara katılan İsveç'in, daha sonra kendi ekipleriyle 2016 yılına dek 12 ayrı bölgede 34 çalışma gerçekleştirdiği görülmektedir. Bugünkü Yunanistan müzelerinde yer alan birçok eserin bu enstitülerin yürüttüğü çalışmalarda elde edildiği de eserlerin bilgi kartlarında ifade edilmektedir (Berg, 2016).

Yunan müzeciliği için yirminci yüzyılın başı bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir, çünkü müze kavramı arkeolojik mirasla bir tutularak gelişip 1900'lere gelindiğinde ilk kez resmi olarak bir sanat müzesi kurma girişimi gerçeğe dönüşmüştü. Kapodistrias'ın ilk müzeyi kurma çalışmaları sırasında çıkan 1834 yılındaki yasada aynı zamanda yazma eser, resim ve gravür gibi eserlerden oluşan koleksiyonlardan ilk kez bahsedilmişti (Kokkou, 1977). 1844 yılında sanatçı Lysandros Kaftantzoglou tarafından Atina'da teknik üniversitenin sanat okulunda ilk kez koleksiyon olarak bir öğrenci sergisi açılmıştı. Aynı zamanda ülkenin genç sanatçılarının kendilerini göstermeleri için yarışmalar düzenleyen sanatçı, bu tür akademik içerikli sanat sergilerinin önünün açmıştı. Daha sonra 1851'den itibaren ülkede üretilen sanat eserleri uluslararası fuarlarda boy göstermeye başladı. Özellikle 1880'lerden itibaren sanatsal çalışmaların hız kazandığı ülkede, halen ülkenin estetik algısını ve sanat zevkini geliştirmeye yardımcı olacak büyük çaplı sergilerin düzenleneceği bir sanat müzesinin eksikliği bulunuyordu. 1897'de bakan Ataksias tarafından bir Güzel Sanatlar Müzesi kurulmasına dair yapılan çağrı, kral tarafından kabul edilip resmileştirilse de, 1900 yılında çıkarılan daha geniş kapsamlı bir yasayla ihtiyaç duyulan sanat müzesi Milli Galerî (η Εθνική Πινακοθήκη) adıyla kuruldu. Bu galerinin koleksiyonunda ülkenin bağımsızlığını ilan ettiği yıllardan itibaren sahip olduğu resim ve heykel türündeki çeşitli eserlerle, Bizans, Orta Çağ gibi dönemlere ait eserler ile suluboya, karakalem, metal gravürler ve ahşap oyma gibi farklı teknik ve türlerde resim ve heykeller yer almaktaydı. Kendi binasına geçene dek Milli Galerî, sahip olduğu koleksiyonuna da kaynaklık eden teknik üniversitenin giriş katında yer alıyordu (Giannoudaki, 2009). Milli Galerî'nin kurulmasıyla ülkenin sanat birikiminin temsil edilebileceği bir müze ortamı da resmi olarak oluşturulmuştu, böylelikle müzelerin eskiden sahip oldukları "yalnızca arkeolojik nitelik taşıma" amacının genişleyip milli folklor ve güzel sanatlar alanlarını da kapsayacağı yeni bir dönem başlamaktaydı.

1.2. İstikrarlı Geçerlilik Dönemi (1914 – 1940)

Yunan müzeciliğinin betimlenmesinde toplumun milli kimliğini oluşturan en önemli unsurlardan Ortodoks Hristiyanlık inancının da önemli bir yeri bulunmaktadır. Osmanlı İmparatorluğundan bağımsızlığını kazanan yeni Yunan devletinin nüfus çoğunluğunun inancı olan Ortodoksluk, kökleri Bizans İmparatorluğuna dayanan bir din olduğu ve yeni devletin milli kimliğinin kökenlerinde de Bizans bulunduğu için ülkenin kuruluşundan beri en önemli değerlerinden olagelmıştır (Demirci, 2007). Devletin politik uygulamalarında da etkisi büyük olan Ortodoksluğa ait Bizans temelli tarihi mirasının da korunması ve sonraki nesillere aktarılması konusunda duyulan ihtiyaç, merkezi bir Bizans ve Hristiyanlık Müzesi kurulması fikrinin çabucak hayata geçirilmesini sağlamıştır. İlk olarak 1913 yılında Bizans İmparatorluğunun ikinci başkenti olan ve o sıralar Osmanlı İmparatorluğundan Yunanistan’a henüz geçmiş olan, sadece Hristiyanlık değil birçok semavi din için önem taşıyan Selanik’te kurulması planlanan Merkezi Bizans Müzesi, daha sonra 1914 yılında çıkan yasayla birlikte Atina’da kuruldu (Tsilipakou, 2016). 1884’ten bu yana toplanıp çeşitli koleksiyonlarda biriktirilen Bizans arkeolojisine ve Hristiyanlık geleneğine ait eserler müzenin ilk koleksiyonunu oluştururken, 1922’de Anadolu’dan Yunanistan’a doğru gayri resmî ve mübadele gibi resmi göçlerle gelen insanların getirdiği kültürel miras ögesi sayılabilecek nesnelerle bu müzenin koleksiyonu da genişlemiş oldu (Kokkou, 1977). Bu durumun, sosyolojik bir olgu olarak yüksek miktarda göç alan bir ülkenin müzelerinin bu göçten nasıl etkilendiği ve kültürel mirasın aidiyeti gibi konuları da yine benzer göç olgularını da göz önünde bulundurarak tartışmaya açabilecek güçte olduğu görülür.

Yunan müzeciliğinin temellerinde bulunan “milli kimlik inşası” görüşünü destekleyen müzecilik çalışmalarının önemli örneklerinden olan Yunan Halk Sanatları Müzesinin ilk kuruluşu 1918 yılında gerçekleşmiştir. Bizans İmparatorluğu’nun sonu olarak görülen 1453 yılından yeni Yunan devletinin kurulduğu 1830 yılına dek halk sanatlarına ait somut kültürel miras örneklerine olan ilginin özellikle 19. yüzyılın sonlarına doğru artış göstermesiyle “folklor (laografia)” terimi kültürel tarih çalışmalarının yeni bir alanı olarak başladı. Halkbilim çalışmalarının doğuşunun esas amacı da, tıpkı diğer 19. yüzyıl müzelerinde olduğu gibi, bugünkü Yunan halkının atalarıyla olan kültürel ve ulusal bağlarını ortaya çıkarmaktı (Gazi, 2011). Yasaya göre, müzenin odağında Yunanistan’da ve Yunan halkının yaşadığı yerlerde bulunan işleme, kıyafet, ev mobilyası, taşıt, araç gereç ve silah gibi el yapımı eserler bulunmaktaydı (FEK

A' 101 - 1407, 1918). Müze daha sonra El Sanatları, Süsleme Sanatları gibi isimler aldıysa da 1953 yılından itibaren Yunan Halk Sanatları Müzesi olarak adlandırıldı (Gazi, 2011). Zamanla kapsamı genişleyen müze, milli kimliğin sahibi olan halkın kökenlerinde aramayı ilk kez deneyen bir anlayışa sahip olmasıyla Yunan müzeciliğinde önemli bir yere sahiptir. Benzer bir zaman dilimini ele alan başka bir müze olan Milli Tarih Müzesi de 1926'da resmi gazetede yayınlanan yasayla kurulmuş olsa da 1960'larda ziyaretçi kabulüne başlamıştır. Ne var ki hiçbir zaman halka tamamen açılmış bir müze olmadığı izlenimini vermektedir. Gazi (2011)'ye göre bir tür "kahramanlık anıtı" sayılabilecek koleksiyon, resmi internet sitesinde de belirtildiği üzere, bulunduğu eski meclis binası içinde yalnızca kısıtlı bir zaman dilimi içinde ziyaretçi kabul etmekte ve çoğunlukla okul grupları tarafından eğitsel amaçlarla ziyaret edilmektedir (National History Museum, 2022).

1930 yılı Yunan müzeciliğinde ilk özel müzenin kurulduğu yıl olarak bir dönüm noktası sayılmaktadır. Yunanistan'ın ilk özel girişim müzesi Benaki, 2021 yılı Yunan İstatistik Kurumu verilerine göre Atina'nın en çok ziyaret edilen 4. müzesidir (ELSTAT, 2021). 20. yüzyıl başlarından itibaren Yunanistan'ın tarihine tanıklık etmiş olan bu müze, Atina'nın ana caddelerinden biri olan Vasilissis Sofias Bulvarı üzerinde bulunan, kurucusu Antonis Benakis'in aile evi olan konakta hizmet vermeye başlamıştır. Bugün, merkezi bu yapıda olmak üzere 10 farklı binada araştırma merkezleri ve uydu müzeleri bulunan Benaki Müzesi, sınırları doğduğu şehri de aşarak ülke çapında Yunan kültürel mirası ve modern sanatına dair binlerce parçayı sergileyen bir müze ailesi haline gelmiştir (Benaki Museum, 2019). Müzenin kurucusu Antonis Benakis, İskenderiye'de doğup büyümüş ve İngiliz okullarında eğitim görmüştü. Birçok önemli sanatçı ve yazarın mensubu olduğu bürokrat bir ailenin büyük oğlu Antonis Benakis'in küçük yaşlardan beri nesnelere ve koleksiyonlara meraklı olduğu, kız kardeşi ve Yunan Edebiyatının önemli yazarlarından Pinelopi Delta'nın "Deli Antonis" [*Ο Τρελαντώνης*] adlı eserinde şöyle dile getirilmiştir:

"Cepleri her zaman türlü çeşit hazinelerle doluydu. İçinde ne bulunmazdı ki... Çiviler, bilyeler, çakıllar, teller, bazen bir parça sakız ve hepsinden önemlisi, kilisenin avizesinden düşmüş ve güneşe koyduğunda onca güzel rengi çıkaran üç köşeli kristal bir avize taşı... Antonis'in ceplerinde büsbütün bir servet vardı."
(Delta, 1991)

İngiltere’de eğitim görmüş ve Balkan Savaşlarına katılmış olan Antonis Benakis, çocukluğundan yetişkinliğine giderek artan ilgi alanlarıyla ilgili topladığı etnografik nesneleri 1930’da baba evi olan binada toplayıp sergileme kararı aldı. Bu binayı da Benaki Müzesi olarak hizmet vermesi amacıyla aynı yıl devlete bağışladı. Müzenin kuruluşu Mayıs 1930 tarihinde yasalaşmışken (FEK 138 B’, 02.05.1930), müze 22 Nisan 1931 yılında ziyaretçi kabul etmeye başladı. Müzenin kuruluş ve gelişmesine ömrünü adayan Antonis Benakis’in 1954’te vefat etmesinin ardından müzenin yönetimini “Benaki Dostları” adındaki, müzenin destekçileri ve Benakis ailesinin 1954 yılında kurduğu vakıf devraldı (Benaki Museum, 2019). 70’li yıllarda ülkenin müzecilik tarihi açısından başta müze eğitimi alanında önemli adımlar atan müze, farklı türlerde koleksiyonları bünyesinde toplamasıyla müzecilik anlayışını çağdaş seviyeye getirerek, ülkeye müzecilik uygulamalarındaki yenilikleri ilk getiren kurum olmaya devam etmektedir. Yine Benaki Müzesi, müzeciliğe özellikle yirminci yüzyıl başlarına dek halim olan arkeolojik milli miras anlayışının kültürel miras anlayışına doğru dönüşmesinde büyük rol oynamıştır.

1.3. İşgal ve Savaş Sonrası Yeniden Doğuş (1940 – 1970)

Toplumsal ve politik olayların, bir ülkedeki müzecilik uygulamalarını da derinden etkilediği açıktır. İkinci Dünya Savaşı ve bu dönemde Yunanistan’ın işgal altında olması, Yunanistan’da müzelerin gelişmekte olduğu bir döneme tesadüf etmesi nedeniyle hem tarihi eserlerin korunmasını hem de müzecilik çalışmalarının sürmesini sekteye uğratmış önemli bir politik gelişmedir. İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya’nın işgal ettiği Yunanistan’da işgalin ilk günlerinden uzmanlar tarafından bazı önlemlerin yürürlüğe konduğu bilinmektedir. Almanya’nın Yunanistan’da arkeolojik çalışmalar yürüttüğü enstitülerin ise çoğu kez taraflı davrandığı ve bazı eserleri ele geçirme konusunda yardım ettiği kaydedilmiştir. Kaçırılan eserlerin bir kısmı savaşın sonunda bir şekilde ülkeye geri döndürülse de bazıları yıllar sonra ancak geri alınabilmiş ya da hiç alınamamıştır (Houliakapelon, 2018). İşgal sırasında arkeolojik eserlerin bir kısmı sığınaklara taşınmışsa da bazı antik kentlerin ve açık hava müzelerinin zarar görmesi engellenememiştir. Aynı şekilde, doğru saklama koşulları bulunamadığından bazı eserlerde paslanma, oksitlenme, aşınma gibi küçük zararlar da olduğu belirtilmiştir (Kokkou, 1977). İkinci Dünya Savaşının ardından gelen İç Savaş sonrasında müzeler ancak 1950’lerden sonra bir

toparlanma sürecine girmiş, yeni müzeler açılmış, var olan müzeler de yeni uygulamalar edinmiştir (Gazi, 2011). 1960'lı yıllarda görülen kültürel ve sanatsal yükseliş 1970'lerin başında gerçekleşen askeri darbeye birkaç yıllık bir kesintiye uğrasa da 70'lerin ikinci yarısından itibaren demokratik bir yönetim biçimini benimseyen ülke, küreselleşen dünyada kendi kültürel önemini vurgulayacak uluslararası etkinliklerle adını duyurmaya başlamıştı (Gallant, 2001).

1.4 Müzelerin Gelişimi Dönemi (1970 – 2000)

1960'lardan itibaren önce Atina'da Goulandri Doğa Tarihi Müzesi açıldı, bunu Girit ve Midilli gibi adalar ve taşra bölgelerde açılan Doğa Tarihi Müzeleri takip etti (Goulandri Doğa Tarihi Müzesi, 2022). Müzelerin eğitsel gücü keşfedilerek eğitim programları kalıcı olarak 1978'den itibaren yerel ve ulusal düzeylerde Benaki Müzesi öncülüğünde uygulanmaya başlandı (Benaki Museum, 2019). Üniversite müzeleri, 1837'den itibaren ülkenin ilk üniversitesiyle birlikte var olup gelişmesine rağmen 1970'lerden sonra kurumsal müze kimliği kazanmaya başladı (Trouli, 2006). Bu nedenle hem kurumsal hem de üniversite bünyesinde açılan müzeler sayesinde müzeler için gerçek bir gelişim döneminden bahsedilebilir. 1981 yılında Yunanistan'ın Avrupa Birliğine kabul edilmesiyle ve dönemin Kültür Bakanı Melina Mercouri'nin girişimleriyle, kültürel temalı ve eğitsel amaçlı birçok sergi ve eğitim programı düzenlendi. ICOM'un Yunanistan kolunun 1983'te kurulmasıyla birlikte yeni müzelerin kurulması hız kazandı (ICOM, 2021). Bu çalışmanın bir sonraki bölümünde ayrıntıyla değinilecek olan müze eğitimi çalışmalarının da katkısıyla Yunanistan'da müze ziyaretçilerinin sayısı da artış gösterdi.

1.5. Canlanma ve Kalkınma Dönemi (2000-)

Yaşanan son küresel gelişmelerle birlikte, yeni binyılın ilk yirmi yılı Yunanistan müzeciliği için oldukça çalkantılı geçmiştir, Yeni müzelerin açılıp kurumsallaştığı ve AB fonlarından geniş çapta yararlandığı 2000'lerin sonunda, 2009 – 2012 arası Avrupa'yı, özellikle de Yunanistan'ı mali açıdan oldukça zorlayan ekonomik kriz, bu çalkantıların ilk büyük örneğidir. Bu dönemde 40'tan fazla arkeoloji müzesi kapanmış, birçok müze çalışanı işini kaybetmiş, özel müzeler varlıklarını sürdürebilmek için bağış kampanyaları

düzenlemişti (Gazi, 2017). Zamanla bir canlanma ve dengelenme sürecine girseler de müzeler 2020 yılında da küresel pandemi ile büyük bir kriz daha yaşadı. 2020 yılı itibariyle ülkede bulunan 487 müzenin tamamı ziyarete kapanmıştı, etkin kalabilen az sayıda müze ise yalnızca dijital ortamlarda bulunabiliyorlardı (UNESCO, 2021). Bugün tüm dünyada olduğu gibi Yunanistan'daki müzeler de hem sanal hem de gerçek ortamlarda var olmaya çalışmaktadır. Ülkedeki müzelerin küresel olaylarla yaşadığı zorluklar düşünüldüğünde bu dönemi gelecek yıllarda yeniden adlandırmak daha anlamlı bir yaklaşım olacaktır.

Müzelerin birçoğu kamu kuruluşlarına ve üniversitelere bağlı olmakla birlikte, özel müzeler de yönetimleri belirli bir vakfa ya da topluluğa ait olsa bile kamusallaştırılmış olarak yasayla açılmaktadır. Devletin krallıkla yönetildiği dönemde de müzelerin statüsü tam bağımsız değildi. Ancak bugün tüm müzeler, tıpkı Türkiye'de olduğu gibi Yunanistan'da da Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlıdır (Gazi, 2011). Ülkedeki müze ve ören yerlerinin ziyaretçi sayısı ve gelirleri gibi bilgiler, yıllık olarak Yunanistan İstatistik Kurumunun resmi internet sitesinde raporlanmakta ve çevrimiçi olarak kamuoyu ile Yunanca ve İngilizce olarak paylaşılmaktadır (ELSTAT, 2022).

Özetle, Yunanistan'da müzeciliğin gelişimine genel olarak bakıldığında ülkenin siyasi tarihinde yaşanan gelişmelere oldukça yakın bir çizgide seyrettiğini görmek mümkündür. Devletin kuruluş döneminde müzelerin kurulmasındaki temel amaçlar, ülke içinde bir milli kimlik inşa etmek, halkın etnik kökenleriyle bugünkü yaşayışı arasında doğrudan bir bağlantının varlığını ispat etmek, aynı zamanda da toplumu oluşturan bireyleri eğitim ve kültür bilinci açısından birbirine eşit bir konuma getirmek olarak gözlemlenmektedir. Uluslararası alanda ise bu amaçların esası, ülkenin batı kültürü içerisinde kabul gören ve vatandaşları tarafından gurur duyulan varlığını çeşitli somut ve soyut eserlerle kanıtlamak, ülkenin varlığını sosyokültürel bir zemine oturtmak, aynı zamanda da kolektif bir Batı kültürünün temellerinin Yunan kültürü olmadan var olamayacağını Batı dünyasına göstermek olmuştur. Zaman içinde milli miras anlayışı kültürel ve evrensel miras görüşüne doğru dönüşmüş olsa da günümüzde bile ülkenin doğuşunda müzelerin öncelikli olarak ele aldığı milli kimlik unsurlarının var oluş izlerine 2021'de kutlanan "Yunan Devriminin 200. Yılı" etkinliklerine yoğun katılım gösteren müzelerin bakış açısında sıklıkla rastlamak mümkündür (ICOM Greece, 2022).

2. Yunanistan’da Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

Yunanistan’da müzelerin kuruluşu ülkenin tarihiyle yaşıt sayılabilecek kadar geriye gitmektedir. Bununla beraber müzenin eğitim amaçlı kullanılabileceği düşüncesi, resmi olarak kayıtlara geçmesi çok sonra gerçekleşecek olsa da arkeolojik koleksiyonların oluşturulmaya başlamasıyla birlikte seslendirilmeye başlamıştır. Yunanistan’da müze eğitimi tarihi incelenirken, çağdaş araştırmacıların oluşturduğu ve keskin çizgilerle ayırmanın pek de mümkün olmadığı üç dönemden bahsedilir. Sırasıyla ülkenin kuruluş döneminden 1900 yılına kadar olan dönemin “ideolojik ve politik yaklaşım”, 1900 – 1978 arası “estetik yaklaşım”, 1978’den günümüze dek ise “eğitsel odaklanma” olarak adlandırıldığı (Trouli, 2020) bu sınıflandırmada temel alınan olaylar, ülkedeki müze eğitimi ve müzede öğrenme kavramlarının nasıl şekillendiğini oldukça ayrıntılı bir biçimde göstermektedir. Modern anlamda müze pedagojisinin resmi olarak uygulanmaya başlanması ise 1970’lerden itibaren gerçekleşmeye başlamıştır (Sihani, 2017).

2.1. Müze Eğitime İdeolojik ve Politik Yaklaşım (1821-1900)

İlk olarak, müzelerin kuruluş amaçları arasında yeni nesillerin eğitilmesi konusuna 1837 yılında yayına başlayan Arkeoloji Dergisinde bir makalede İsveçli bir heykeltıraş olan E. Imhoff tarafından değinilmiştir (Kokkou, 1977). Müzenin eğitsel işlevini ele alan ilk resmi belge ise 1885 yılında “Atina Müzelerinin Organizasyonu Hakkında Kararname” (“*Περὶ διοργανισμοῦ τῶν ἐν Ἀθήναις Μουσείων*”, ΦΕΚ 113/7-12-1885) olmuştur (Gazi, 2011). Bu kararnamede özellikle Atina’daki arkeoloji müzelerin amacı ve işlevi “arkeolojinin öğretimi ve öğrenimi, arkeolojik bilginin ve güzel sanatlara karşı sempati duyan bir neslin genel gelişimi” olarak tanımlanmıştı (Voutsaki & Cartledge, 2017). Buradan da anlaşılabileceği üzere, müzenin işlevleri arasında eğitimin yasal bir metnin içinde yer alması müze eğitimi konusunun somutlaştırılması adına başat ve önemli bir adımdır. Ancak 19. yüzyılın sonlarından itibaren müze alanlarının eğitsel değerinden bahsedilmeye başlanmıştır. Yeni yüzyılın başı, hem eğitimciler, hem arkeologlar hem de turist rehberleri tarafından yapılan, özellikle tarih eğitimi amaçlı küçük çapta da olsa saha uygulamalarının görülmeye başladığı bir dönem oluyordu. Bunun en önemli işareti, müze eğitimi ve müzede öğrenme konularının ilk defa akademik bir tartışma konusu olarak 1905 yılında gerçekleştirilmiş Birinci Uluslararası Arkeoloji Kongresinde ele alınmış olmasıdır (Trouli, 2020).

2.2. Müze Eğitime Estetik Yaklaşım (1900 – 1978)

Farklı ülkelerden temsilcilerin ve Atina’da bulunan arkeoloji araştırma ekiplerinin de katıldığı Birinci Uluslararası Arkeoloji Kongresini düzenleyen Atina Arkeoloji Cemiyeti ve Atina Üniversitesi, oluşturduğu çalışma gruplarından birini arkeolojinin nasıl öğretilmesi gerektiği sorusuna ayırmıştı. Kongrenin farklı dillerde hazırlanmış özetlerinde, arkeoloji eğitiminin pratik uygulamalarının yanı sıra, müze nesnelere dair farkındalık geliştirmek ve onları eğitimde kullanmaları için eğitiminin eğitimi, güzel sanatlar, ekonomi, güzel yazı yazma eğitimleri için kullanılabileceği gibi fikirlerin ortaya atıldığı görülmektedir (Trouli, 2015). Hatta bu eğitimler için gerekli görsel araçların nitelikleri, özellikle arkeoloji eğitimi için gereken yaş aralığı türünden daha özel konular da gündeme getirilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri, İrlanda, Almanya, Fransa gibi ülkelere gelen uzmanlar tarafından hem teorik hem de sınıf ve müze içi pratiklere yönelik sunumlar yapılmış ve bu sunumlara dair tartışmalar yürütülmüştü (Congrès international d’archéologie, 1905). Müze eğitime dair benzer fikirlerin günümüzde de müze eğitiminde sıklıkla tartışılan konular olduğu düşünüldüğünde 1905 yılındaki bu kongrenin alanda oldukça yenilikçi olduğu görülmektedir. Bir diğer yandan, dikkati çeken önemli bir nokta da, sunum yapan uzmanların ve eğitimcilerin kongre içinde yaptıkları sunumların içeriklerinde ağırlıklı bir şekilde ulusal tarih eğitimi çerçevesine odaklandıkları kadar, yetişen yeni kuşağın estetik zevklerinin gelişimi için de müze nesnelerinin ve ortamlarının kullanılması gerektiğini savunmalarıdır. Kongrede Macar Profesör Jean Csengeri’nin daha sonra “Panathin” adında bir Atina dergisinde Yunan dilinde makale olarak yayınlanan çalışmasında dile getirdiği “eğitimde resim ve heykel bilgisinin yaratıcılığı canlandıracağı, bunun için de somut görsellerin vazgeçilmez olduğu” (Csengeri, 1905) görüşü kongrenin Yunan müze eğitimi alanına sunduğu önemli bir gelişmedir. Böylelikle, ulusal değerleri doğrudan temsil ettiği kabul edilen ve ulusal tarihin öğretiminde önem taşıyan arkeolojik öğeler ve müze nesnelere, resim, heykel, folklorik eşyalar da eklenerek müze eğitimi kavramı malzeme olarak yavaş yavaş genişlemeye başladı (Gazi, 2011). Ancak Yunanistan’ın müzecilik tarihini ülkenin siyasi tarihinden ayrı düşünmek mümkün olmayacağından, 1905 sonrası yaşanan önemli politik gelişmelerin, ekonomik bunalımlar, diktatörlük rejimi, İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında yaşanan iç savaş gibi ağır olayların hem arkeolojinin hem de müze eğitiminin gelişimini büyük sekteye uğrattığı görülür (Mouliou, 2008).

1950’li yıllarda İkinci Dünya Savaşı ve ardından gelen politik ve toplumsal sorunların Yunanistan’da yarattığı yıkım, Amerika Birleşik Devletleri tarafından uygulanan Marshall Planının ülkeye sunduğu mali yardımla tamir edilmeye çalışılıyordu (Gallant, 2002). Müzelerin de yeniden etkin hale gelmesinde bu yardımın payı olmuştu. Müzeleri yeniden açmak, anıtların tadilatı ve turizm altyapısını yeniden oluşturmak için 6 milyon dolar ayrılmıştı (Pyatt, 2017). Öte yandan dünya çapında da müzelerin önemini kavratmak ve toplumun müzelere erişimini arttırmak için uluslararası çalışmalar sürmekteydi. 1946’da kurulan UNESCO ve hemen iki yıl sonra kurulan ICOM iş birliğiyle bir “Müzeler Seferberliği” (Crusade for Museums) başlatıldı. 1951’de başlayan bu kampanya, farklı ülkelerde odağı müzecilik ve müze eğitimi olan bir dizi uluslararası konferansı da içermekteydi (ICOM, 2017). 1952’de bu kampanya içerisinde ilk seminer Brooklyn, New York’ta “müze eğitimi çalışmaları” odağıyla gerçekleştirilmişti. İçinde bulunduğu zor koşullar nedeniyle bu uluslararası konferansa katılamayan Yunanistan, daha sonra seminerin Atina’da gerçekleşmesi için UNESCO’ya çağrıda bulunmuş ve olumlu yanıt almıştı. Böylelikle Eylül-Ekim 1954 tarihlerinde yaklaşık bir ay kadar süren “Müzelerin Eğitimdeki Rolü” temasıyla bir çalıştay düzenlendi (Trouli, 2015).

Çalıştayın raporunda Atina’daki toplantının Brooklyn’dekinden içerik açısından farklı olduğu ilk sırada belirtilmiştir. Bunun temel nedeni ise, Brooklyn’de katılımcı olan müzebilimcilerin ve müze eğitimi uzmanlarının hâlihazırda var olan uygulamaları değerlendirmesinin ve bu uygulamaları iyileştirme amacıyla neler yapılabileceğinin gündem olmasıdır. Ayrıca Atina’daki toplantıda Yunanistan’daki müzelerin oldukça uzun bir süredir önem taşımasına ve müze alanlarıyla okul çağındaki çocukların eğitsel amaçlı buluşturulmasına rağmen müzelere atfedilen eğitsel rolün müzelerde ya da eğitim programlarında resmi olarak görünür olmadığı özellikle vurgulanmıştır (McCann Morley, 1955). Bu çalıştayda müzelerin eğitsel rollerinin ön plana çıkarılması için hem müzeler hem de eğitimciler tarafından yapılacakların ağırlıklı olarak yer aldığı da kaydedilmiştir. Bu nedenle özellikle öğretmenlerin davet edildiği ve bu öğretmenlerin çalışmayı takip eden yıllarda müze eğitiminin okul çağı çocukları için çağın gerekliliklerine uygun bir yöntem olduğunu savundukları çeşitli makaleler yayınladılar (Truli, 2012). Çeşitli müze ve öğrenme yeri gezilerinin de yapıldığı bir aylık çalıştay sürecinde yapılan çalışmalar ve oluşturulan grupların yaptığı tartışmalardan elde edilen değerlendirmeler şöyle özetlenebilir:

1. Yunanistan’da ağırlıklı olarak geniş koleksiyona sahip arkeoloji müzelerinin varlığı ve bu müzelerin eğitimde rolü tartışılmazdır. Ancak uygulanan kronolojik sergileme metodunun nitelikli bir müze eğitime alan bırakmadığı tespit edilmiştir. Müze sergilerinin müze içerisinde eğitim etkinliklerine ya da yetişkin ziyaretçilerin bireysel bilgi edinimine katkıda bulunacak şekilde tasarlanmaları için çalışmalar yapılmalıdır.

2. Okullar tarafından yapılan müze ve arkeolojik alan gezileri, eğitim uygulayıcısı olarak öğretmenlerin yeterli donanımına sahip olmamaları ve müzelerde müze eğitimi sağlayabilecek uzmanların olmayışı nedeniyle işlevsel bulunmamaktadır. Müze eğitimi etkinliklerinin milli eğitim programına dâhil edilmesi ve müzelerde uzman personelin ve öğretmenlere yardımcı eğitim materyallerinin bulundurulmasıyla bir müze – okul iş birliği kurulması gerekmektedir.

3. Müzelerin basın-yayın, radyo ve televizyon yoluyla duvarlarının dışına çıkarak hitap ettiği nüfusa daha çok yakınlaşması gerekmektedir. Bunun için gerek müzelerin içinde daha açıklayıcı görsellerin ve broşürlerin kullanımına, gerekse toplumun farklı kesimlerinin devlet eliyle ya da çeşitli toplumsal örgütlerin yardımıyla müzelerle yakınlaştırılması önem taşımaktadır (McCann Morley, 1955).

Atina’daki “Müzelerin Eğitimdeki Rolü” başlıklı uluslararası çalıştayın etkisi 1960’lı yıllara dek sürmüştür. Müze ve eğitim ilişkisi ile müzenin toplumdaki rolü, gerek akademik yazılarda gerekse günlük gazetelerde yayınlanan köşe yazıları ve makalelerde hem eğitimciler hem de arkeologlar ve müze uzmanları tarafından sıkça tartışılan konulardı. Çalıştayın önerilerine uyularak müzeye ve işlevlerine dair yeni tanımlar yapılyordu. Tartışmaların bir ucu yine milli tarih bilincinin genç nesillere aktarılması açısından müzelerin önemine dikkat çekiyorken, bir diğer ucu ise ülkedeki müze çeşitliliğinin arkeoloji müzelerinin egemenliğinden öteye gitmesi gerektiğini savunuyordu. Bu sayede müzebilim 1960’lardan itibaren bir bilim dalı olarak Yunanistan’da daha bilinir bir hale geldi (Trouli, 2012). Bir diğer yandan, 1957 yılında kurulan “Benaki Müzesi Dostları Birliği” (*Σωματείο Φίλοι του Μουσείου Μπενάκη*) çocuk ve gençlerin müzeye olan ilgilerini canlandırmak için, 1960 yılında ilköğretim ve lise öğrencileri arasında bir kompozisyon yarışması açtı. Müzenin kurucusu Emmanuil Benaki’nin torunu olan Virginia Zanna’nın “Müzeler ve Eğitim” başlıklı makalesinde belirttiğine göre, birliğin yarışma için belirlediği konu çocukların okulla ya da kendi başlarına yaptıkları müze ziyaretlerinden edindikleri izlenimler idi (1961; Akt: Trouli,

2012). Katılımı teşvik etmek için de kazanacak kompozisyonların sahiplerine o dönem için çocukların ilgisini çekebilecek fotoğraf makinesi, farklı şehirlere gezi turları gibi armağanlar konulmuştu. Ancak yarışmaya katılım hayli az bir sayıda kalınca birlik, bu fıkirden hareketle müzenin kalıcı bir eğitim programının olması gerektiği kanaatine varmıştı (1961; Akt: Trouli, 2012). Ancak bunun resmi anlamda gerçekleşmesi ancak 1978’de mümkün olmuştur.

1960’larda müzelerin halka açılması için çeşitli çalışmalar yapılırken, gündeme getirilen eğitim reformu konusunda tartışmalar sürüyordu. 1964 yılında Başbakan Yorgos Papandreu hükümetinin Eğitim Bakanlığı Genel Sekreteri olan Evangelos Papanoutsos ve Eğitim Enstitüsü iş birliğiyle taslak olarak sunulan eğitim reformu yasası, hem eğitimin tüm kademelerinde ücretsizleştirilmesini hem de toplumun tüm kesimlerine nüfuz etmesini sağlayacak maddeler içermektedir (Varmazis & Giannou, 2022). Bu yasa taslağını “müze eğitiminin milli eğitimin bir parçası olması gerektiğini, böylelikle milli bilinci yeni ve ahlaklı nesillere aşılayanın mümkün olduğunu” söyleyerek savunan enstitü uzmanları vardı (Giotopoulou – Sisilianou, 1965). Ancak bu görüşteki uzmanlardan fazla, yasanın çocukların milli bilincini zedeleyici olduğunu savunan kiliseden ve muhafazakârlardan önemli bir kesim bulunmaktaydı. Yasa tasarısının reddedilişi bu nedenle çok uzun sürmedi (Mpratis, 2021). Arkasından gelen askeri darbeler, uluslararası politikadaki sorunlar, köyden kente ve yurtdışına göç dalgası gibi olgular, eğitimle ilgili köklü uygulamaları gündemden uzak tutuyordu (Gallant, 2001). 1960’larda süregelen müzenin eğitsel işlevlerine dair tartışmalar ise, halen Antik Yunan uygarlığının o günkü Yunan milletine ait olduğu ve özellikle tarih ve milli değerler eğitimi için kullanılması gerektiği üzerineydi. Okul gruplarına yönelik atölye çalışmalarının az da olsa sürdüğü 1970’li yılların sonunda müze pedagojisi kavramı henüz ortaya çıkıyordu (Trouli, 2012; 2020).

2.3. Müze Eğitiminde Eğitsel Odaklanma (1978 -)

1978 yılının başlarında Benaki Müzesi bünyesinde ilk düzenli müze eğitimi etkinlikleri başlatıldı. Bölümün ilk amacı, özellikle 7-12 yaş arası çocuklara yönelik tasarlanan eğitim programlarını, okul gruplarının müze ziyaretlerinde kullanıma açmak olmuştu (Benaki Museum, 2019). Böylelikle ilk kez bir müze, kendi bünyesinde yalnızca müze eğitime odaklanan bir birim oluşturmuş oldu. Bu bölümün kurucusu ve Antonis

Benakis'in torunu olan arkeolog Aimilia Geroulanou, 1985 yılında müze eğitimi kavramını değerlendirip Benaki Müzesinin eğitim programları hakkında bilgi verdiği bir makale yayınlamıştır. Bu makalede müzede yapılacak eğitim etkinliklerinin neden gerekli olduğuna ve diğer dünya ülkelerindeki müze eğitimi uygulamalarına değinen Geroulanou, daha sonra Benaki Müzesinin eğitim biriminin 1978 yılında tek seferlik olarak planlanan eğitim etkinliğinin kalıcı hale geçişinden ve hazırlanan görsel, iletişimsel, oyun içerikli eğitim materyallerinin ayrıntılarından bahsetmiştir. 1979 yılının Birleşmiş Milletler tarafından “Dünya Çocuk Yılı” olarak ilan edilmesinin de müzenin eğitim programlarını kalıcı hale getirmesinden payının olduğunu belirtmiştir. Geroulanou, bu makalesinde aynı zamanda Yunanistan Milli Eğitim Bakanlığına müze eğitim programlarını yaygınlaştırmak amacıyla müze ve öğretmenlerle iş birliği yapması için çağrıda bulunmuştur (1985). Bu çağrının olduğu kadar, 1983 yılında ICOM'un Yunanistan Milli Komitesinin kuruluşunun ve Kültür Bakanlığı ile iş birliğinin de müze eğitimi kavramının Yunanistan'da yaygınlaşmasında payı vardır. Benaki Müzesinin müzede eğitim etkinliklerini 1979'da Nafplio'daki “Mora Halkbilim Vakfı” [*Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα*], 1981 yılında “Yunan Halk Sanatları Müzesi” [*Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης*] olmak üzere önde gelen birçok müze izledi (Dimou, 2009).

1985 yılında dönemin Kültür Bakanı Melina Mercouri'nin önerisiyle Avrupa genelinde kentlerin Avrupa kültürüne katkılarını sergilemek amacıyla başlatılan “Avrupa Kültür Başkenti” girişiminin ilk kenti Atina olmuştur (European Commission, 2010). Yıl boyunca düzenlenen kültürel etkinliklerden dikkat çeken biri, “Yazının Doğuşu” [*Η Γέννηση της Γραφής*.] adında eğitsel bir müze sergisi olmuştur. Serginin ziyaretçi sayısı ve gördüğü ilgi üzerine bu tür çalışmaların yaygınlaştırılması adına Kültür Bakanlığına bağlı bir “Eğitim Programları Merkezi” kuruldu. Bu merkezin başat amaçları, müzelerle iş birliği içinde eğitsel amaçlı sergiler oluşturmak, müze eğitimi programlarını kurumsal düzeye getirmek ve müze eğitimi alanında öğretmen ve arkeologlara müze pedagojisi konulu eğitimler vermektir (Trouli, 2020). Bir diğer yandan, 1987 yılı müze eğitimi konusunda peş peşe çok önemli atılımların gerçekleştiği bir yıl olmuştur. Ülkenin ilk çocuk müzesi Atina'da açılmış ve açılır açılmaz eğitim programlarını işler hale getirmiştir (Paidiko Mouseio, 2022). Ardından önce Selanik Aristotle Üniversitesinde (Nikonanou & Nakou, 2015), daha sonra Atina Üniversitesinde müze eğitimi içerikli lisans dersleri ve üniversite öğrencilerine yönelik seminerler düzenlenmiştir (Trouli, 2012). Böylelikle müze pedagojisi konusunun yükseköğretim düzeyinde eğitime dâhil edilmesi ilk kez

mümkün olmuştur. Aynı yıl kutlanan “Dünya Müze Günü”nün teması “Müzedede Eğitsel ve Kültürel Etkinlikler” olarak belirlenmiştir. Mayıs ayı boyunca özellikle Atina’daki müzelerde ve öğrenim yerlerinde bir dizi müze eğitimi etkinliği gerçekleştirildi (ICOM Greece, 1987). Böylelikle daha çok müzede farklı eğitim etkinlikleri kalıcı hale gelmiştir.

Müze eğitimi etkinliklerinin artışı, 1980’lerin sonlarında daha bilinçli çalışmaların yapılmasına ve müze eğitimi niteliklerinin eğitim kadrosunun tüm kademelerine yayılması için yeni uygulamaları da beraberinde getirmiştir. ICOM Yunanistan Komitesi, Uluslararası Müze Günü etkinliklerinin gördüğü ilgi nedeniyle etkinliklerin çapını genişletme kararı almıştır. Bünyesinde oluşturduğu CECA (Eğitsel ve Kültürel Eylem Komitesi) ve Kültür ile Eğitim Bakanlıkları iş birliğiyle 1988 yılında Nafplio’da başlamak üzere ikişer yıl arayla ülkenin farklı şehirlerinde “Müze-Okul” [Μουσείο-Σχολείο] adını taşıyan ve müzelerin öncülük ettiği seminerler dizisini gerçekleştirmiştir (ICOM Greece, 2022). 2002’ye dek süren bu seminerlerde, ülkedeki müzelerin eğitim potansiyelini araştırıp ortaya koymak amacıyla katılımcılar müze eğitimi konusunda görüş ve deneyim alışverişinde bulunmakta, aynı zamanda eğitimcilere de müze pedagojisi alanında güncel bilgilendirmeler sunulmaktaydı (Nikonanou & Nakou, 2015). Toplamda düzenlenen altı seminerin her birinde farklı bir tema ele alınırken, bu temalar bazen ulusal etkinliklere dönüşebiliyordu. 1994 yılında Yanya’da yapılan dördüncü ulusal “Müze-Okul” seminerinde çocuklara kitap ve kütüphane sevgisi kazandırma konusu ele alınmıştı. Bu amaçla başlatılan kampanyanın sloganı “Bir Kitapla Uçuyorum” [Μ’ενα βιβλίο πετάω] olmuş, kampanya basın ve televizyon reklamları sayesinde geniş kitlelere ulaştırılmış, bu kampanya kapsamında Çocuk ve Gençlik Kitapları Merkezinde etkinlikler düzenlenmiştir (Moraitou, 2003). Benzer bir şekilde, 1990’larda müze eğitiminde yeni uygulamalar da seminerlerin yarattığı etkiyle uygulanmaya başlıyordu. Örneğin 1991’de Atina’daki 6 müzenin 17 takım bavulla başlattığı Müze Bavulu çalışması, ülkenin merkezden çok uzak noktalarına müzeleri götürmeyi amaçlamasıyla Ta Nea gibi ulusal gazetelerde yer almaktaydı. Stella Hrisoulaki ve Evi Pini’nin belirttiğine göre 1993 yılında ise farklı kurumların desteğiyle “Kivotos” [Κιβωτός] adlı müze otobüsleri, ilköğretim ve lise öğrencilerine yönelik eğitim programları ve materyallerle ülkeyi gezmeye başladı, lakin uzun ömürlü olamadı (Akt. Trouli, 2012). Ancak bugün aynı isimle bir müze otobüsü uygulaması halen devam etmektedir (<https://www.kivotosevents.gr>).

Yunanistan’da doksanlı yılların ortasında kültür bakanlığı yapan Melina Mercouri’nin savunduğu, temel eğitimde yaratılacak kültür farkındalığı çalışmaların toplumu olumlu anlamda dönüştüreceği görüşüyle 1995’te “Melina: Eğitim ve Kültür” [Μελίνα – Εκπαίδευση και Πολιτισμός] adlı kapsamlı bir eğitim programı başlatıldı. Programın başat üç amacı vardı:

- (a) eğitimin kültürel boyutunu ön plana çıkarmak ve günlük okul eylemlerini sanat ve kültürle hareketlendirmek,
- (b) eğitimin kültürel ve sanatsal bağamlarına odaklanarak eğitimdeki estetik algıyı yükseltmek,
- (c) kültürel miras konusunda öğrencilerin farkındalığını yükseltecek bir kültürel strateji geliştirmek ve çocuklara sanatsal ifadenin çağdaş biçimlerini tanıtmak (Papanikolaou, 2016).

Program pilot uygulama olarak başlasa da geniş kapsamlı olarak uygulandı. Programa Yunanistan’dan 92, Güney Kıbrıs Rum Yönetiminden ise 2 olmak üzere toplam 94 okul katıldı, uygulamayı gerçekleştirmek için öğrencilere ve öğretmenlere odaklanmış 26 farklı eğitim programı ve materyaller geliştirildi. Projeye 1996 yılında yürürlüğe giren ve yurtdışındaki Yunan nüfusuyla ülke içinde farklı milliyetlere mensup vatandaşların kültürlerarası eğitim hakkını koruyan yasa uyarınca toplumun farklı etnik gruplarından çocuklara göre özelleştirilmiş programlar da eklendi (Vergidis & Tourkaki, 2005), ki bu milli kimlik bilinci odaklı eğitim anlayışından çıkıldığının da bir göstergesidir. (Theodoridou, 2020). Programın eğitim ve kültür alanında yarattığı harekete müzeler kayıtsız kalamadı, dolayısıyla hem başkentte hem de diğer büyük illerde Melina Eğitim Programını desteklerken kendi koleksiyonlarını da ön plana çıkaracak yeni etkinlikleri okul gruplarıyla buluşturdular. Güzel sanatlar, edebiyat, dans, tiyatro gibi alanlarda öğrencilerin ilgisini yüksek tutacak çeşitli yarışmalar da Kültür Bakanlığı tarafından düzenleniyordu ve katılım buluyordu (Papanikolaou, 2016). 1960 yılında Benaki Müzesi tarafından denenen yarışmanın başarısız olduğu hatırlanırsa, 1990’lı yıllara gelindiğinde Melina Eğitim Programı ile müze eğitiminin Yunanistan milli eğitim programı içinde artık yerleşik hale geldiği görülebilir. 2002 yılında pilot uygulamadan genelleştirilmiş uygulamaya geçen Melina Eğitim Programı genel olarak başarılı bir uygulama olarak görülse de programa dair getirilen eleştirilerden en önemlisi, programın kanıksanıp okul programı yoğunluğu, zaman azlığı, öğretmenliğin yeterince iş birliği yapmaması ve okullardaki alanların yeterli gelmemesi nedeniyle artık göz ardı edildiğidir (Vergidis & Tourkaki, 2005). Papanikolaou’ya göre ise, bu programdan sonra müzelerin eğitim

etkinlikleri artmış ve müzelerde yeni eğitim birimleri kurularak müze-okul ilişkisi hiç olmadığı kadar güçlü hale gelmiştir (2016).

2000’li yıllar müze eğitiminin hem Kültür Bakanlığı bünyesindeki eğitim birimlerinde yeni yasalarla daha da kurumsallaştığı, hem de yükseköğretimde, özellikle eğitimle ilgili fakülte ve bölümlerde kendine geniş yer bulduğu bir dönem olmuştur. Doksanlı yıllarda Selanik, Patra, Yanya ve Teselya Üniversitelerinde pedagoji ve okul öncesi eğitimi bölümlerinde açılan müzecilik ve müze pedagojisi ile ilgili derslerin yanı sıra, sertifika programları da açılmaktaydı. 1998’de Teselya Üniversitesi iş birliğiyle açılan Müze Pedagojisi Eğitimi Programını tamamlayan müze eğitimcileri, 2004’te Yunan Müze Pedagogları Birliği adlı oluşumu kurmuşlardı. Ne var ki bu program 2005 yılında maddi kısıtlamalar nedeniyle kapandı (Trouli, 2012). Çeşitli Avrupa Birliği projeleri ile süregelen müze eğitimi çalışmaları, 2009 yılından itibaren Yunanistan’ın bulunduğu zorlu ekonomik koşullar nedeniyle bir süre sekteye uğrasa da yeni müzelerin açılması ile 2010’lardan itibaren yeniden canlanmaya başlamıştı (Gazi, 2017). Benzer bir şekilde aynı zamanda üniversiteler, belirli bir birlik gösteremeseler de, bağımsız olarak bilimsel toplantı ve müze pedagojisine yönelik eğitim programları ve çalıştaylar düzenlemekteydi (Nikonanou & Nakou, 2015).

Yunanistan’da ekonomik kriz sonrası müzelerin bağlamını oldukça değiştiren olguları da değerlendirmek gerekir. Özellikle 2015’ten itibaren, uluslararası iş birliklerinin de kazandırdığı deneyimle, Yunanistan’daki müzelerin daha katılımcı ve kapsayıcı bir anlayışı benimsediği görülmektedir. Ortadoğu’dan gelen sığınmacı ve göçmenleri kültürlerarası diyalog kurma ve topluma dâhil etme amacıyla düzenlenen müze eğitimi programları bulunmaktadır. Üstelik müzelerdeki bu değişim, müze eğitimi programlarının okul çağı çocuklarına yoğunlaşan odağını yetişkin eğitime doğru da geliştirmiştir. Uygulamalarla ilgili birkaç örnek vermek gerekirse, 2016’da Selanik Arkeoloji Müzesi akla ilk gelenlerden biridir. Bu müze, Yunanların Trakya’dan Selanik’e göç hikâyelerinden birini temel alarak arkeolojik bir sergi düzenlemiştir. Böylece, sığınmacılarla ülke halkını bir noktada buluşturan göç temasını iki tarafın da diyaloga girerek anlamaları için bir adım atılmıştır (Theodoridou, 2020). Yine 2016 yılının sonunda ICOM ve Kültür Bakanlığı tarafından “Sığınmacılar ve Müze Eğitimi” konulu bir buluşma düzenlenmiş, ortak kültürel mirastan hareketle kültürlerarası diyalogun müzeler ve müze eğitim programları aracılığıyla nasıl geliştirilebileceğine dair tartışmalar yapılmıştır (Yunan Kültür ve Spor Bakanlığı, 2016). Öte yandan, dil eğitimi için de müzelerin kullanıldığı bu dönemde görülmektedir. 1987’de Atina’da kurulan Çocuk

Müzesi 2014-2021 yılları arasında, uluslararası kuruluşların da desteğiyle 5 – 15 yaş aralığında göçmen ve sığınmacı çocuklara yönelik “Müzedey Yunanca Öğreniyorum” [Μαθαίνω ελληνικά ...στο μουσείο] programını başlattı (hcm.gr, 2022). Müzelerin toplumlar arası iletişimi sağlayarak, eğitsel rolünü özellikle göç gibi zor bir konuda vurgulaması, müze eğitimi açısından önemli bir gelişmedir. Diğer yandan, 2020 yılının başından itibaren tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi, tüm dünyada olduğu gibi Yunanistan’da da müzeleri oldukça zorlasa da değişmelerine neden olan bir diğer olgudur. Müzelerin uzun süre kapalı kalması ya da sınırlı bir zaman diliminde az sayıda ziyaretçi kabul etmek zorunda olması müzeleri alternatif arayışlara gönderdi. Ne var ki, Yunanistan’da bulunan 272 müzeden sadece 10’u internet üzerinden etkin olabilecek altyapıya sahipti. Nasia Hourmoutziadi’ye göre bu durumda birçok müze, insanlara ulaşabilecekleri en kolay yol olan internet üzerinde görünür olmadıklarını fark edip bilişim teknolojilerine yatırım yapmaya, ardından sergi ve eğitim programlarını hedef kitleye uygun biçimlerde sunmaya başladılar (Sykka, 2020).

Sonuç olarak, Yunanistan’da müze eğitimi, günümüzün müze eğitimi anlayışıyla birebir uyuşmasa da oldukça eskiye dayanmaktadır. Yıllara göre müze eğitimine olan bakış açısı farklı olay ve görüşlerle şekillense de genel bir çerçeveden bakıldığında Yunanistan’ın müzelerini ve buralarda yapılan eğitsel etkinlikleri bir tür kültür ve vatandaşlık politikası olarak kullanageldiği görülmektedir. Müzelerin eğitim amaçlı kullanılması, 1970’li yılların sonuna dek temelinde “yeni nesillere milli kimlik bilincini aktarma” hedefiyle sürdürülen kısıtlı etkinliklerle mümkün olabiliyordu. Her ne kadar uluslararası müzecilik buluşmaları türünde etkinliklerin ve alandaki akademik çalışmaların 1900’lerden itibaren sürdüğü görülse de 21.yüzyıla yakın zamanlarda çağdaş anlamda bir müze-okul ilişkisinin geliştiğinden bahsedilebilir. Müzeleri eğitim amacıyla daha görünür kılma çabaları da ülkenin yaşadığı politik ve ekonomik zorluklar nedeniyle son yüzyılda oldukça yavaş seyretmiştir. Buna rağmen uzun yıllar boyunca önemle sürdürülen akademik toplantılar ve uluslararası iş birlikleri sayesinde yüzyılın sonlarına doğru ülkedeki milli eğitim ve kültür programlarının tamamen dönüşmesine ve kültür ile sanat odaklı bir nitelik kazanmasına aracı olmuştur. Bu dönüşüm, müzeleri de eğitsel anlamda zenginleştirerek koleksiyonlarını ön plana çıkarmalarına ve ziyaretçilerini arttırmaya yardımcı olmuştur. Buna ek olarak 2000’lerden itibaren müze eğitimi yönelik hem akademik hem de uygulamalı çalışmalar artarak sürmektedir. Ne var ki Yunanistan’da müze eğitimi çalışmaları, genellikle okul çağı çocuklarına yönelik gelişmiş, üniversite seviyesindeki eğitimde de aynı odak gözetilmiştir. Müzelerde

yetişkin eğitime dair etkinliklere dair bir ilerleme görülmemektedir. Bu durumun en önemli istisnası ise, Yunanistan'ın 2015 yılından itibaren karşıladığı göç dalgasıyla sığınmacı ve göçmenleri topluma katmak için müzeleri kullanmayı seçmesidir. Böylelikle müzeler daha kapsayıcı, halka daha açık olmuştur. Trouli'nin (2020) belirttiğine göre, toplumda müze eğitimi bir hobi ya da çocuklara özel olarak görülmekte, müzeler ise bu görüşü değiştirmek için ya fazla gelenekçi ya da çeşitli nedenlerden dolayı isteksiz davranmaktadır. Ne var ki, yaşanan küresel sağlık ve politik krizler gibi durumlar, müzelere toplum için var olduklarını hatırlatmakta ve müzeleri çeşitli etkinliklerle var olma çabası göstermeye zorlamaktadır.

3. Yunanistan'ın Eğitim Sistemine Genel Bir Bakış

Yunanistan'da yükseköğretim kurumlarında müze pedagojisi çalışmalarının konumunu ve önemini değerlendirebilmek için öncelikle ülkenin güncel eğitim sistemini ana hatlarıyla betimlemek gerekir. Anayasanın kişi ve toplum haklarını düzenleyen 2. bölümünün 16. Maddesine göre, eğitim hizmetleri vatandaşlara tüm kademelerde devlet kurumları tarafından ücretsiz olarak sağlanmak zorundadır. Zorunlu eğitim süresinin 9 yıldan az olamayacağının belirtildiği maddede eğitim ve eğitimci niteliklerinin yasalar tarafından düzenlendiği belirtilir (Yunanistan Anayasası, 2022). Avrupa Komisyonu'nun Yunan eğitim sistemiyle ilgili hazırladığı geniş raporda belirtildiğine göre ise zorunlu eğitim süresi 4 yaşından itibaren 2 yıl okul öncesi, 6 yıl ilköğretim ve 3 yıl ortaöğretim olmak üzere 11 yıl olarak uygulanır. Birey yaş gruplarının verilen eğitim kademelerine göre dağılımı Şekil 1'de gösterilmiştir. Lise eğitimi zorunlu eğitime dâhil edilmemiştir (European Commission, 2022). Bununla birlikte, OECD ülkeleri arasında Yunanistan 3-5 yaş arası temel eğitime katılım açısından yüzde 69'luk oran ile geride kalmıştır (OECD 2019). Bu durum, özellikle taşra bölgelerinde yeterli altyapının sağlanamamasından dolayı gerçekleşiyor olsa da anayasanın belirttiği zorunlu eğitimin 9 yıldan az olmama şartını halen karşılamaktadır.

3.1. İlk ve Orta Dereceli Eğitim

Avrupa Komisyonu Yunanistan Eğitim Sistemi raporuna göre, eğitim hizmetleri, öğrencilerin ilköğretimden itibaren okullara erişimi, ilk ve orta dereceli okulların tüm

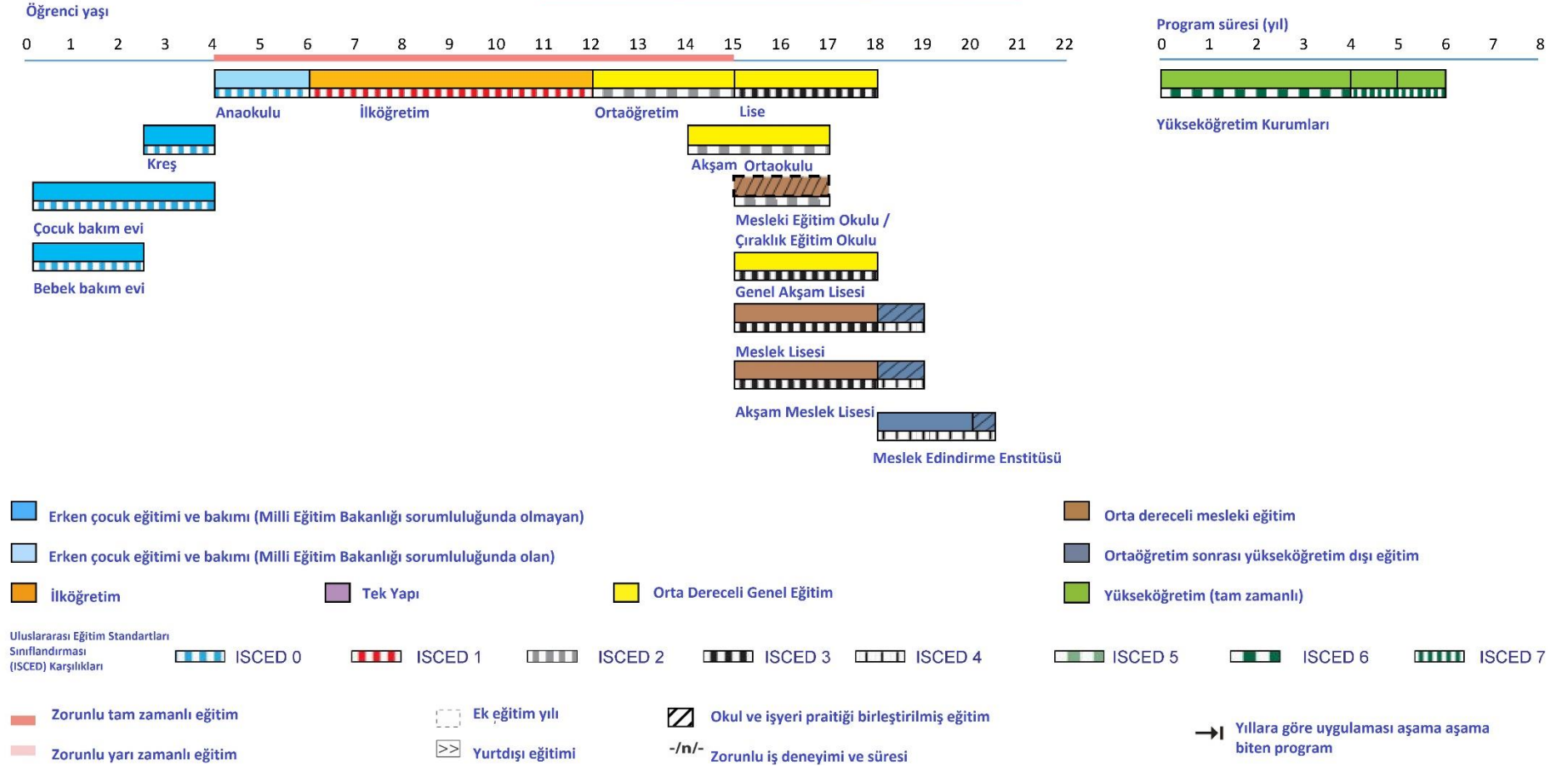
kademelerinde basılı ders kitapları ve materyalleri, okuldaki eğitim programı kapsamındaki etkinlikler gibi hizmetleri içermekte ve ücretsiz sağlanmaktadır. Hatta teknolojinin yaygın kullanımıyla birlikte de elektronik kitap olarak bakanlığın resmi internet sitelerinden erişilebilmektedir (2022). Okul öncesi ve ilkokul eğitimi ilköğretim, ortaokul [γυμνάσιο] ve lise eğitimi ortaöğretim (ikinci kademe) olarak adlandırılırken, üçüncü kademe üniversiteler ve meslek yüksekokulları bulunmaktadır. Eğitim etkinlikleri yaygın biçimde devlet eliyle sürdürülmekle birlikte, eğitimin her kademesinde hizmet veren özel ve yabancı eğitim kurumları da bulunmaktadır. Bu kurumların denetimi ve etkinliği Eğitim ve Diyanet Bakanlığı eliyle sağlanmaktadır (Eğitim ve Diyanet Bakanlığı, 2022). Mesleki eğitim ortaöğretimin ikinci kısmından itibaren başlamaktadır ve seçilen alana göre gündüz veya akşam, teorik ve uygulamalı eğitim programları uygulanır (European Commission, 2022). Lise eğitiminin ikinci yılında öğrenciler seçtikleri alanlara göre eğitim alır ve yükseköğretime geçmek için içeriği Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen Panellinies [Πανελλήνιες εξετάσεις] adında merkezi ve ulusal üniversite giriş sınavlarına katılır. Öğrenciler, önceden belirlenen yaklaşık iki haftalık süreçte seçtikleri alanlarda farklı günlerde farklı akademik konularla ilgili yazılı sınavlara girerler. Elde ettikleri sınav sonucuna göre elektronik ortamda devam etmek istediği kurum tercihinde bulunur, böylelikle seçtiği alanda yükseköğretime başlayabilirler (Kerameos, 2022).

3.2. Yükseköğretim

Yunanistan'daki yükseköğretim sistemi de dünyadaki birçok ülkenin uygulamalarına çok benzer niteliktedir. Ülkeden bulunan 25 yükseköğretim kurumunda lisans, lisansüstü ve doktora programları öğrenci kabul etmektedir, bununla birlikte asgari eğitim süresi 4 yıl (8 yarıyıl) olarak kabul edildiğinden bu kurumlarda ön lisans programı bulunmamaktadır (Study in Greece, 2022). Önceki yıllarda teknik eğitim veren teknolojik yüksek enstitüleri (TEI), 2018 ve 2019 yıllarında yükseköğretim kanununda yapılan değişikliklerle birlikte var olan üniversitelere bağlanmış ya da birleştirilerek yeni üniversiteler olarak yapılandırılmıştır (Resmi Gazete [Εφημερίδα της Κυβερνήσεως], 2019). Bütün yükseköğretim kurumlarında her akademik yıl, en az 13 haftalık 2 yarıyıldan oluşur. Lisans programları 4 ile 6 yıl, yüksek lisans programları 1 ile 3 yıl, doktora programları ise 3 ile 6 yıl arası sürelerle sahiptir (European Commission, 2022).

Üniversitelerin işleyişi ve kalite standartları uygulamaları, Yunanistan'ın 1999'da tam olarak katıldığı Bologna Süreci ile değişmeye ve modernleşmeye başlamıştır. Bu sayede yükseköğretimin küresel anlamda belirli bir kaliteyi yakalaması, ülkeler arası eğitim iş birliklerinde uyumluluk sağlanması, iş gücüne kazandırılacak bireylerin eğitim seviyelerinin yükseltilmesi ile öğrenci ve akademisyenlerin hareketliliğinin sorunsuz biçimde sağlanması gibi hedeflerin gerçekleştirilmeye çalışıldığı görülür (Asderaki, 2009). Sürecin en büyük getirilerinden biri olan Avrupa Kredi Transfer Sisteminin (AKTS) yaygınlaşması ile farklı ülkelerden iş birliği yapan üniversitelerin eğitim süreçlerinin eşdeğer niteliklere sahip olması amaçlandı. Her ne kadar Yunanistan'ın Bologna sürecine katılımı çeşitli tartışmalara neden olsa ve yavaş uygulansa da (Stamoulas, 2006), yükseköğretim kurumlarındaki programların uluslararası iş birliği yapabilme imkânı oldukça artmıştır. Bununla birlikte, Bologna süreci gereği üniversitelerin, fakülte ve bölümlerinde açılan ders programlarının ve izlencelerinin bilgi paketi olarak akademik yıllara göre internet üzerinden erişime açması, bu araştırmanın gerçekleşmesine aracı olmuştur. Diğer yandan, yükseköğretimin üçüncü seviyesi olarak bilinen doktora programlarının yeni odağı, Bologna Sürecinin getirdiği standartlaşma ile akademiden iş dünyasına doğru genişlemektedir (Vasilopoulos & Giotakou, 2022). Bu durum, yükseköğretim kurumlarındaki müze eğitimi çalışmaları açısından düşünüldüğünde hem eğitim sektöründeki hem de müzecilik alanındaki profesyonel aday öğrencilerin Bologna sürecinin başlattığı dönüşümle donanımlı oluş ve mesleki iş birliğine yatkınlık açısından gelişmekte olduklarını göstermektedir.

Yunanistan Eğitim Sistemi Grafiği - 2021 / 2022

Şekil 1. Yunanistan Eğitim Sistemi Grafiği, 2021-2022
(Türkçeleştirilmiş) (European Commission, 2022)

BÖLÜM 3

Yunanistan'daki Yükseköğretim Kurumlarında Müzecilik ve Müze Eğitimi Derslerinin Değerlendirilmesi

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma için yapılan araştırma nitel bir araştırma olmakla birlikte, araştırma “betimsel tarama yöntemi” ile gerçekleştirilmiştir. Betimsel araştırmalar, var olan bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir biçimde tanımlar (Büyüköztürk vd., 2019) Bu araştırmada ele alınan durum, Yunanistan'daki yükseköğretim düzeyindeki program içeriklerinde bulunan müzecilik ve müze eğitimi derslerinin varlığı ve nitel özellikleridir. Yapılacak nitel araştırmada incelenecek belgelerden toplanacak veriler içerik analizine tabi tutulduktan sonra, araştırmaya konu olan ülkenin müzecilik ve müze eğitiminin tarihsel gelişiminin de sunduğu bağlam çerçevesinde değerlendirilip yorumlanacaktır.

Evren ve Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evreni, Yunanistan'da bulunan üniversitelerin lisans düzeyinde eğitim veren bölümlerin güncel eğitim programları içinde öğrencilere zorunlu veya seçmeli olarak sunulan tüm derslerdir. Araştırmanın çalışma grubu ise yine lisans düzeyi programların güncel içeriklerinde öğrencilere sunulan zorunlu veya seçmeli müzecilik ve müze eğitimi odaklı derslerdir.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmanın amaçladığı konu doğrultusunda inceleyeceği verilerin toplanması çevrimiçi ortamda gerçekleşecek, veri toplama ve elde edilen verinin çözümlemesi için izlenecek işlemlerin sırası şu şekilde gerçekleşecektir:

1. Yunanistan Yükseköğretim Kurumuna bağlı üniversitelerin sayıca ve kurumsal olarak tespit edilmesi,
2. Bu üniversitelerin dört yıllık lisans programlarının listelenmesi,
3. Listelenen programlarda bulunan müzecilik ve müze eğitimi konulu derslerin “müzecilik, müze eğitimi, sergi, müze pedagojisi, dijital müze” anahtar kelimeleri kullanılarak tespit edilmesi ve izlencelerinin resmi ağ sayfalarından elde edilmesi, ulaşılamayan belge söz konusu olduğunda kurumla iletişime geçilmesi,
4. Tespit edilen derslerin hangi fakülte ve bölümlerin eğitim programlarında yer aldığının belirlenmesi,
5. Derslerin niteliklerine, odaklarındaki konuya, ait oldukları bölüme göre gruplanması,
6. Gruplanan bilgilerin tablo ve grafiklerle görselleştirilmesi,
7. Belirlenen gruplara eklenen derslerin izlencelerinin ve AKTS formlarının içerik analizi ile incelenmesi, derslerin kapsamlarındaki ortak yanlarının ve farklılıklarının belirlenmesi,
9. Bölümlere göre derslerin içeriğinin müzecilik ve müze eğitimi kavramlarını nasıl karşıladığının, önceden araştırılıp elde edilen alanyazın bilgileri ışığında değerlendirilmesi.
10. Analizi yapılan nihai veriye göre Yunanistan’daki lisans programlarının müze eğitimi konusundaki durumunun tartışılması.

Müze eğitimi ve müzecilik birbirinden çok farklı disiplinleri ilişkilendiren akademik disiplinlerdir. Müzecilik ve müze eğitimi derslerinin belirlenip listelenmesi sırasında incelenen farklı bölümlerden bazı derslerin kısmi olarak bu konuları içermesi ama araştırma konusunun bu derslerin ana odağında bulunmaması nedeniyle bu tür dersler kapsama eklenmemiştir. Örneğin ana odağı kültürel miras olan derslerin, ait oldukları disiplinlere göre arkeoloji, mimarlık, turizm gibi bölümlerle de farklı oranlarda ilişkileri bulunmaktadır. Benzer bir şekilde, müze eğitimini dersin kendisi için bir yöntem olarak kullanan lisans dersleri de araştırma dışında bırakılmıştır. Buna bir örnek vermek gerekirse, bazı eğitim bölümlerinde verilen yaratıcı drama derslerinin müzelerde uygulamalarının yapıldığı belirtilmiştir. Araştırma biçimlendirilirken böyle örneklerin sadece müze eğitimi ya da müzecilik odaklı olması mümkün olmadığından araştırma çerçevesi dışında kalması uygun görülmüştür.

Araştırma kapsamında gereken bütün ders izlenceleri, ders programları ve açıklamalarına, Bologna süreci anlaşmalarına uygun bir şekilde kurumların resmi internet sayfalarına yüklendikleri için İnternet üzerinden ulaşılabilmiştir. Bazı bölümler eğitim programlarını yıllık olarak güncellediklerini belirtirken, bazı bölümler ise birkaç yılda bir güncelleme yapıp programlarının geçerlilik sürelerini sitelerine eklemişlerdir. Araştırmada kullanılan ders içerik, izlence ve program belgeleri, son beş yıldan daha eski olmayacak şekilde temin edilip arşivlenmiştir. Bunun yanı sıra, yasa ve mevzuatlardan alıntı yapılırken de internet üzerinden birincil kaynaklardan yararlanılmıştır.

Alanyazın araştırması yapılırken ve verilerin toplanması sürecinde Türkçe kaynak bulunmadığı için Yunanca ve İngilizce birincil ve ikincil kaynaklar kullanılmıştır. Araştırmacı sahip olduğu mesleki yeterliliği kullanarak Yunanca ve İngilizce kaynakları Türkçeleştirmiş, herhangi bir otomatik çeviri programı kullanılmamıştır. Öte yandan, araştırmanın bağlantılı olduğu akademik alanla ilgili çalışan akademisyen sayısı az olduğu için bu akademisyenlerin çalışmalarından karşılaştırmalı yararlanılmış, aynı ifadelerin bulunduğu kaynaklar birlikte alıntılanmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırma kapsamında Yunanistan’da bulunan 23 üniversitenin dört yıllık (sekiz yarıyıllık) eğitim sonucu lisans derecesi veren bölümlerin dersleri ve ders içerikleri taranmış, müzecilik ve müze eğitimi konularına odaklanan dersler, üniversitelerin resmi internet sayfalarında yayınlanan güncel ders katalog raporları ve ders program çizelgeleri içerisinden tespit edilerek listelenmiştir (Bkz: Tablo 1). Bu listede bulunan veriler, üniversite ve yüksekokulların adları, sahip oldukları fakülte ve lisans programı sayıları, araştırmanın kaynağını oluşturan derslerin hangi bölümlerde bulundukları, derslerin adları (birebir çevirileri), zorunlu ya da seçmeli olma durumları, derslerin teorik veya uygulamalı olma durumları ile AKTS kredi sayıları tablo olarak sunulmuştur. Bu araştırmanın bulguları, elde edilen bu bilgilerden hareketle ve ders kataloglarında belirtilen ders içeriği açıklamaları incelenerek ortaya çıkarılmıştır. Listelenen derslerin tamamı, belgelere göre güncel eğitim öğretim yılı içerisinde öğrencilerin erişimine açılan derslerdir. Geçmiş dönemlerde açılmış, ancak daha sonraki yıllarda açılmayan dersler veriye eklenmemiştir.

Genel Bakış

Araştırmada ilk dikkat çeken bulgu, üniversitelerin sahip oldukları akademik bölümler ile müzecilik ve müze eğitimi derslerinin sık görülmesi arasındaki ilişkidir. Teknik eğitim, ekonomi, mühendislik, mimarlık, tıp, tarım, pozitif bilimler içerikli programların ağırlıklı olduğu üniversitelerde müze eğitimi ya da müzecilikle ilgili derslere rastlanmamıştır. Bunun yerine, araştırma konusu olan disiplinin doğası gereği tarih ve arkeoloji başta olmak üzere sosyal bilimler, eğitim bilimleri, kültür çalışmaları, güzel sanatlar ve tasarım, turizm, iletişim ve medya gibi bölümlerde ağırlıklı olarak bu derslere rastlanmıştır. Müzecilik ve müzebilim derslerinin bilgisayar bilimleri ile kesiştiği alanlarda bilgi teknolojileri ve dijital tasarım gibi disiplinlerden yararlanıldığı görülmektedir. Önemli başka bir ilk bulgu da bu araştırmada elde edilen müze eğitimi ve müzecilik derslerinin sayısının, üniversitelerin sahip olduğu fakülte ve lisans programı

sayısıyla her koşulda doğrudan bir bağlantıya sahip olmadığıdır. Araştırma kapsamına alınan bazı yükseköğretim kurumlarının belirli alanlara odaklandığı görülür, örneğin yalnızca tarım, işletme, iktisat, mühendislik gibi bölümlere odaklanmış üniversitelerin lisans programlarının ders içeriklerinde müzeciliğe ya da müze eğitime dair hiçbir derse rastlanmamıştır. Benzer bir şekilde, farklı disiplinlerde lisans programlarına sahip olmasına, hatta müze eğitiminin ve müzeciliğin en çok çalışıldığı akademik alanlardan bölümlere sahip bazı üniversitelerde konuyla ilgili ders bulunmaması gibi durumlar da gözlemlenmiştir. Bu örneklerin ders içeriklerine bakıldığında ise, müzecilik veya müze eğitimi gibi konuların alt başlık ya da yöntem olarak kullanıldığı sıklıkla görülmektedir.

Derslerin Genel Nitelikleri

Araştırmaya konu olan derslerin 29'u bölümlerde zorunlu ders olarak okutulmaktadır. 63 ders ise seçmeli ders olarak programlarda bulunmaktadır. Bu seçmeli derslerin içerikleri incelendiğinde çoğu anabilim dalında olduğu gibi 4. yarıyıldan sonra öğrenciyi ait olduğu disiplin içinde 4 yarıyıl süresinde belirli bir alt konuda uzmanlaşması için yönlendirdiği fark edilir. Bu dersler alanla ilgili genel bir bilgi vermekten öte daha özel bağlamlarda açılmış derslerdir (Örneğin “Eğitimde Çoklu Medya Kullanımı ve Müzeler” dersi). Arkeoloji, tarih, müzebilim, sanat ve tasarım içerikli bölümlerin iş alanlarında müzeler bulunduğu için bu bölümlerde bazı derslerin zorunlu olması beklenir. Ancak bazı disiplinlerde müze konulu derslerin zorunlu olması da müzecilik ve müze eğitimi derslerinin bu alanlara yapacağı akademik katkıya verilen önemi göstermektedir. Atina Kapodistrias Ulusal Üniversitesinin Teoloji bölümünde verilen “Dini Sanatların Müzelerde Öğretimi” dersi buna örnek verilebilir.

Araştırmanın verilerine göre teorik derslerin pratik derslere göre sayıca daha fazla olduğu görülür. Bazı derslerde de teorik ve uygulama birlikte yer almaktadır. Teorik derslerin ders izlencelerinde eğitim etkinliği olarak tartışmalar, sunumlar ve müze ziyaretleri de bulunduğu sık sık belirtilmiştir, böylelikle uygulama yapmanın mümkün olmadığı alanlarda derslerin işlevlerine katkıda bulunulur. Tablo 1’de belirtilen AKTS sayılarının da dersin uygulamalı kısmının varlığına göre artış gösterdiği görülmektedir.

Müzecilik ve Müze Eğitimi Derslerine Dair Bulgular

Araştırma sonucu belirlenen derslerin ait oldukları disiplin ve bölümlere göre gruplandırılması sonucu Tablo 2’de görüldüğü gibi bir dağılım elde edilmiştir. Buna göre müzecilik ve müze eğitimi alanında ders programında en çok ders bulunduran bölüm Okulöncesi ve Erken Çocukluk Dönemi Eğitimidir. İlköğretim ve ortaöğretim eğitimi bölümleri de bu sayıya eklendiğinde Yunanistan’da müze eğitiminin özellikle okul çağı çocuklarına odaklanan bir akademik alan olduğu çıkarımının haklı olduğu söylenebilir. Yoğunluk olarak eğitim bilimlerini takip eden alan ise sosyal bilimlerin arkeoloji, tarih, etnoloji ve sosyal antropoloji bölümleri ile turizm, sanat ve tasarımla ilgili bölümler olmuştur. Ülkenin tarihi bağlamında müzelere bakış açısı göz önünde bulundurulduğunda bu alanların müzeciliğe doğrudan katkı yaparak müzelerin var olmasını sağlayan alanlar olduğu için önem taşıdığını söylemek mümkündür.

Yunanistan’daki üniversitelerin lisans programlarında dikkat çeken önemli bir ayrıntı, çeşitli üniversitelerin bilgi ve bilişim sistemleri ile ilgili bölümlerinde hem müzecilik hem de müze eğitimi alanlarına ilişkin derslerin bulunmasıdır. Müzeciliğin organizasyon, belgeleme, halkla ilişkiler ve dijitalleşme gibi ihtiyaçları için hem kuramsal bilgiye hem uygulama bilgisine gereksinimi vardır. Bu tür bölümlerde müze eğitimi dair derslerin bulunmasının da müzelerin öğrenme amaçlarını farklı açılardan desteklemekte yararı açıktır. Öte yandan müzeciliğin disiplinlerarası bir alan olduğunu ortaya koyan iletişim, teknoloji ve kültür/bölgesel çalışmalar temalı akademik bölümler de müzelerin geleceğine dair çalışmaların çağdaş standartlarda sürdürülmesine aracı olacak dersleri henüz lisans seviyesinde sunmaktadır.

Müze Eğitimi Grubu Dersleri

Müze eğitimi grubu içerisinde müze pedagojisi, okul ve müze uygulamaları, çocuk ve bilim müzelerinde eğitim uygulamaları, müzeler için eğitim materyali tasarlama gibi dersler yer almaktadır. Ders izlencelerinde belirtilen içerikler birbirlerine benzer olmakla birlikte, bu derslerin alt temaları da bulunmaktadır. Örneğin farklı yaş gruplarındaki çocuk ve gençlerin öğrenme süreçleri, müzelerde estetik ve sanat eğitimi, kültürel mirasa yönelik farkındalık yaratma, oyunla öğrenme, Yunanistan’dan ve dünya müzelerinden müze pedagojisi örnekleri, müzelerin çocuğa toplumsal, kültürel ve fiziksel çevre bilinci kazandırması, hem bireysel hem toplumsal öğrenmedeki rolleri gibi alt

konulara değinilmektedir. Bu konulardan ilginç bir örnek, çok katmanlı metinlerin (hem görsel hem işitsel) müze alanlarında kullanımınıdır, bu ders okuma yazma eğitimi tekniği olarak bu tür metinlerin nasıl kullanılacağına dair bilgi vermektedir. Uygulamalı derslerde materyal geliştirme ve saha uygulamaları çalışmalarının bulunduğu müze eğitimi dersleri özellikle okul ve müze ilişkisi üzerinde durmaktadır. Bu alanda Atina ve Selanik Aristotle Üniversitelerinin bünyelerindeki müzeleri derslerine uygulama alanı olarak kullandığı görülür. Bunun yanı sıra müzelerin türleri ve koleksiyonları ile ilgili genel bilgi veren konular da müzelerin istenen eğitsel amaç doğrultusunda kullanılmasını sağlamaktadır. Bu noktada getirilebilecek en önemli eleştiri, yükseköğretim programlarında müzelerin önemli bir Yaşam Boyu Öğrenme – Yetişkin Eğitimi kaynağı olduğu vurgulanmasına rağmen, yetişkinler veya toplumun diğer sosyal grupları için tasarlanmış bağımsız bir müze eğitimi dersinin bulunmayışıdır. Buna ek olarak araştırmanın verilerine göre üniversitelerin Yunan dili ya da yabancı dil eğitimi verilen filoloji bölümlerinde müze eğitime dair bağımsız bir ders bulunmamaktadır. Oysa araştırmacı Atina ve Selanik’te farklı yıllarda defalarca katılıp gözlemlediği, üniversitelerin uluslararası öğrencilere yönelik düzenlediği Yunanca dil kursları ve yaz okullarında, dil öğretmenlerinin müzeleri Yunanca öğretmek için bir öğretim ortamı olarak etkin biçimde kullandığına tanıklık etmiştir. Bu durum, müze eğitimi derslerinin yükseköğretimde ne kadar önemli olduğunu gösteren bir örnektir.

Müzecilik Grubu Dersleri

Bu gruptaki dersleri odak konularına göre birçok alt dala ayırmak mümkündür. Müzebilim, müzeografi, arkeoloji ve kültür varlıkları, güzel sanatlar ve tasarım, bilgi ve belge yönetimi, müze teknolojileri, kent bağlamında müze bu konulardan bazılarıdır. Bazı derslerin alt konuları bağdaştırarak ele aldığı görülmektedir. “Müzebilim ve Doğal Bilimler”, “Kültür Bilişimi”, “Müzebilim, Müze Pedagojisi ve Kültür Yönetimi” dersleri bu durumu örneklemektedir. Daha ayrıntılı bir örnekle, konuya Ege Üniversitesi Kültürel Teknoloji ve İletişim bölümü odağından bakıldığında “Müze ve Kültürel Politika” dersi ülke bağlamında müzeciliğin tarihsel ve yasal çerçevesinden bahsederek müzeciliği konumlandırırken, “Müze ve Dijital Teknolojiler” dersi müzeciliğin çağdaş dünyada hedeflediği gelişime odaklanan bir ders olarak betimlenmiştir (Ders İzlenesi [Περίγράμμα Μαθημάτος], 2022). Her ne kadar araştırma kapsamına alınmasa da benzer

konular yine aynı üniversitelerde sunulan yüksek lisans ve doktora seviyesindeki disiplinlerarası müzecilik derslerinde daha karmaşık olarak ele alınmaktadır. Buradan hareketle, bu derslerin öğrencileri müzecilik alanlarında çok yönlü düşünmeye yönlendirdiği söylenebilir.

Üniversitelerin Müzecilik ve Müze Eğitimi Dersleri Açısından Değerlendirilmesi

Araştırma verilerine göre, Yunanistan'daki 23 üniversitenin 8 tanesinde müzecilik ya da müze eğitimi odaklı hiçbir ders bulunmamaktadır. Müze eğitimi alanındaki dersler eğitim bilimleri bölümlerinde yoğunlaşırken, Yunan filolojisi ya da diğer dillerin filolojileri gibi dil, kültür ve edebiyat alanında akademik eğitim verme amaçlı kurulmuş bölümlerde de hiç müze eğitimi dersi olmaması dikkat çekicidir. Okulöncesi Eğitimi gibi müze eğitimi derslerinin sıkça bulunduğu bazı bölümlerin, incelenen üniversitelerin bazılarında böyle bir derse sahip olmaması, bir alan eğitiminin her üniversitede birbirine denk olup olmadığı sorusunu akla getirmektedir. Diğer yandan müzecilik alanındaki teknik derslerin arkeoloji, tarih, sanat ve tasarım, medya ve iletişim gibi bölümlerde var olması normal karşılanabilir. Burada ilgi çekici olan bulgu, arşiv bilim, kütüphanecilik, bilgi ve belge yönetimi ve iletişim gibi bölümlerin müzecilik konusunda dikkat çekecek sayıda derse sahip olmasıdır. Ege, Batı Attika ve İyonya Üniversitelerinde gözlemlenen bu durum, üniversitelerin ders programı ilkelerinde özellikle bu alanda çalışmayı tasarlayan öğrencilere en kapsamlı eğitimi vermeyi amaçladığını gösterir. İlgi çeken bir diğer bölüm olan Patras Üniversitesinin Müzecilik Bölümü tek başına incelenmelidir. Ders içeriği açısından Ege, Batı Attika ve İyonya Üniversitelerinin programlarıyla benzerlik gösterse de müzecilik ve müze eğitimi alanındaki 24 farklı dersle çeşitlilik olarak önde gelmektedir. 2019 yılında açılan bölümün program kataloğunda belirtildiği üzere, bölümün amacı Yunanistan'da müzeciliği teorik ve uygulamalı öğretimle geliştirmek, müzecilik alanında ihtiyaç duyulan teknik ve akademik uzmanları yetiştirmek ve uluslararası iş birlikleriyle yeni akademik ve pratik çalışmalar gerçekleştirmektir. Öte yandan, karşılaştırmalı bölge çalışmalarında bulunan müze eğitimi ve müzecilik dersleri de müzecilik alanına tarih, coğrafya, politika ve uluslararası ilişkiler gibi disiplinlerin gözüyle bakma imkânı sağlamakta, bir tür 'tersine mühendislik' olanağı sunmaktadır.

BÖLÜM 5

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Yunanistan’da müzecilik alanını yükseköğretimin lisans eğitimi seviyesinden incelemek amacıyla yapılmış bu araştırma, ülkenin kuruluşundan bugüne sahip olduğu müze algısını, müzelerle olan ilişkisini, müze eğitime dair bakış açısını ve ülkenin tarihsel gelişimi içinde müzeciliğin nasıl bir rota izlediğini betimlemeye çalışmıştır. Araştırmanın sonuçları şöyle özetlenebilir:

Sonuçlar

1. Yunanistan’da müzeciliğin tarihsel gelişimi, ülkenin tarihi çizgisiyle ve sosyo-politik gelişimiyle yakın ilişki içerisinde gelişmiştir. Savaş ve darbeler gibi politik ve toplumsal olaylardan olumsuz etkilenen Yunanistan müzeciliği, ülkeler arası politik ve kültürel iş birliklerinden hem akademik hem de toplumsal anlamda yarar görmüştür.

2. Yunanistan’da müze eğitiminin gelişimi de müzeciliğin yaşadığı olumlu gelişmelerden beslenmiştir. Ülkenin müzecilik anlayışında kültürel miras ve eğitim yolu ile milli kimlik bilincini özellikle yeni nesilde geliştirmek fikri çok eskiden günümüze dek var olmuştur. Bu nedenle müze eğitimi çalışmalarının hedef kitlesi her zaman yetişkinlerden çok çocuklar olmuştur.

3. Aynı zamanda Yunanistan, müze eğitimi düşüncesini uyguladığı eğitim politikaları nedeniyle bir “ulusal kültür ve vatandaşlık” politikası olarak kullanmaktadır. Bu anlamda çağdaş müze anlayışındaki çok kültürlü ve katılımcı toplum kavramına erişip erişmediği tartışmaya açıktır.

4. Yunanistan’daki müzeler, tıpkı dünyadaki birçok müze gibi pandemi başladığında dijitalleşme sürecini tamamlamamış olsa da, daha sonra bu konuda çalışmalarına ağırlık veren kurumlar olmuştur.

5. Yunanistan’da eğitim sistemi ilk ve orta kademelerde büyük ölçüde standartlaşmış ve ortak ölçütlere bağlanmıştır. Yükseköğretime geçişten itibaren bölümlerde disiplinlerarası çalışmaların başladığı müze eğitimi ve müzecilik dersleri örneği yoluyla gözlemlenebilir.

6. Müzecilik ve müze eğitiminin akademik çerçevesine genel olarak bakıldığında lisans derecesi içerisinde bulunan ilgili derslerin konu açısından çeşitli ve güncel olduğu fark edilmektedir.

7. Müzecilik ve müze eğitimiyle ilgili derslerin disiplinlerarası boyutunun eğitim, iletişim, bilgi-işlem gibi alanlarla sınırlı kalmasıdır. Müzecilik ya da müze eğitimine dair hiçbir dersin bulunmadığı üniversite ve bölümlerin de sayıca fazla olduğu görülmektedir.

8. Müzecilik ve müze eğitimi dersleri farklı üniversitelerde benzer alanlarda varlık gösterse bile her bölümde aynı çeşitliliği göstermemektedir. Bir diğer deyişle, müzecilik ve müze eğitimi alanında farklı üniversitelerin aynı bölümleri arasında eşitsizlik görülmektedir. Yine de farklı disiplinlerin birlikte ele alındığı bilgi teknolojileri ve iletişim gibi disiplinlerde yeni açılan müzecilik bağlantılı bölümler sunduğu müzecilik ve müze eğitimi dersleriyle alanın geleceği konusunda umut vermektedir.

Öneriler

1. Yunanistan'da müzecilik konusunun betimlemesine bakıldığında ülkenin kendi bünyesindeki müzeleriyle akademik kurumları arasındaki iş birliğini güçlendirmesi, gelecekte yaşanacak yeni bir küresel / ekonomik kriz olasılığında ülke müzeciliğinin en az zarar görmesinde yararlı olabilecektir.

2. Ülkede yaygın olan müze eğitimi anlayışının ulusaldan evrensele doğru gelişiminin sağlanması için uluslararası ortak çalışmalara daha sık başvurulması önemli bir adım olacaktır. Müze eğitimi kavramının daha kapsayıcı olması, müzelere toplumun farklı kesimlerinin de katılımının kalıcı olarak sağlanması, müzelerin küresel sağlık krizi gibi durumlarda erişilebilirliğini mümkün kılması için çalışmalar yapılması önerilebilir.

3. Müzecilik ve müze eğitimi alanında yükseköğretim lisans düzeyinde çalışmaların Türkiye örneğiyle ele alınması ile karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir. Bu araştırma verilerinin gösterdiği ihtiyaca göre müzeler arası, bölümler arası ve üniversiteler arası akademik ve profesyonel iş birlikleri yapılabilir.

4. Yunanistan'daki farklı üniversitelerin aynı alanlarında ders programları düzeyinde müze eğitimi/müzecilik derslerinin gösterdiği gibi eşit olmayan durumları düzeltmek için ortak akademik çalışmalar, seminerler ve dersler başlatılabilir.

5. Müzelerin hayat boyu öğrenme kavramını doğrudan destekleyen kurumlar olduğu göz önünde bulundurulduğunda, üniversitelerde müze eğitimi alanındaki derslerin

okul öncesi ve ilköğretim eğitimi odaklı kapsamının kısıtlı kaldığı görülmektedir. Bu bağlamda, müzelerin özellikle göç ve pandemi gibi küresel sorunlarla başa çıkma konusundaki önemi gözetilerek, müzelerde yetişkin eğitime dair yeni ders içeriklerinin eğitim bölümlerine eklenmesi yararlı olabilir.

6. Müzeler çok kültürlü ortamlar olması nedeniyle dil eğitimine oldukça elverişli alanlardır. Bu nedenle filoloji eğitimi verilen bölümlerde de müze eğitime dair derslerin eklenmesi dil öğretimi yöntembilimini yükseköğretim düzeyinde ve eğitim kurumları bağlamında zenginleştirebilir.

7. Yunanistan'daki üniversitelerde bu araştırmaya dâhil edilmeyen lisansüstü eğitim programları ile ilgili ders değerlendirmesi odaklı başka bir araştırma yapılabilir. Böylelikle müzeciliğin profesyonel ve akademik gelişimi, hatta müze profesyonellerinin mesleki gelişim etkinlikleri sürekli ve etkili hale getirilebilir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, Ömer ve Faruk Öztürk. (1999). Türk Eğitim Düşüncesinde Okul Müzesinden Müze Pedagojisine Değişim. Eğitim ve Bilim. Cilt. 14, Sayı 114. 73-81.
- Akmehmet, Kadriye Tezcan ve Ayla Ödekan. (2006). Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi. İTÜ Dergisi Sosyal Bilimler, C.3, S.1, 47-58. Erişim tarihi: 02.09.2021. Erişim bağlantısı: <https://core.ac.uk/download/pdf/230194509.pdf> Erişim bağlantısı: 21.09.2021.
- Altman, Howard B. & William E. Cashin. (1992) “Ders İzlenesi Oluşturmak” IDEA Center Etkili Öğretim Kılavuzu Serisi No: 27. Erişim tarihi: 02.09.2021. Erişim bağlantısı: http://ogem.metu.edu.tr/tr/system/files/protected/protected/idea_raporlari/idea_raporu_27-ders_izlenesi_olusturmak.pdf
- Artun, Ali (2017). Mümkün Olmayan Müze: Müzeler Ne Gösteriyor, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Atina Nüvizmatik Müzesi. (2022, Mart 6). *The History of Museum*. (İngilizce) Erişim tarihi: 02.07.2021. Erişim bağlantısı: <https://www.nummus.gr/ιστορία-του-μουσείου/>
- Asderaki, Foteini. (2009) The Impact of the Bologna Process on the Development of the Greek Quality Assurance System, *Quality in Higher Education*, 15:2, 105-122. DOI: 10.1080/13538320902995758
- Benaki Müzesi. (2019). Müze Broşürü. Erişim tarihi: 02.09.2021. Erişim bağlantısı: <https://www.benaki.org/images/publications/pdf/Benaki-Museum-2019.pdf>
- Berg, Ingrid. (2016). *Kalaureia 1894: A Cultural History of the First Swedish Excavation in Greece*. Stockholm University Press. Erişim tarihi: 02.07.2022. Erişim bağlantısı: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:950719/FULLTEXT01.pdf>
- Boddington, Anne & Boys, Jos & Speight, Catherine (eds). (2013). *Museums and Higher Education Working Together: Challenges and Opportunities*. Ashgate Publishing Company: Surrey.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara. Pegem Akademi.
- Clogg, Richard. (1997). *Modern Yunanistan Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları

- Congrès international d'archéologie (1905). Comptes rendus du Congrès international d'archéologie (1re session), 1905. Athens: Athènes Imprimerie "Hestia". Erişim tarihi: 02.07.2022. Erişim bağlantısı: <https://ia800304.us.archive.org/10/items/comptesrendusdu06unkngoog/comptesrendusdu06unkngoog.pdf>
- Csengeri, J. (1905). Η διδασκαλία της Αρχαιολογίας και της τέχνης εις τα σχολεία της Μέσης Εκπαιδευσεως (Ortaöğretimde Arkeoloji ve Sanat Eğitimi) Παναθήναια (Panathinaia) Dergisi 109, 15 Απριλίου, s. 16-17. Erişim bağlantısı: https://www.lit.auth.gr/panathinaia/panathin_issue109_15APR1905.pdf
- Çokona, Ari. (2014). *Çağdaş Yunan Edebiyatı Antolojisi*. İstanbul: Heyamola Yayınları
- Delta, Pinelopi. (1991). Ο τρελαντώνης. [Ο Trelantonis (Deli Antonis)] (Yunanca) Atina: Ypsilon Yayınları.
- Demirci, Kürşat (2007) Ortodoksluk. TDV İslam Ansiklopedisi. sf 409-414 Erişim tarihi: 02.09.2021. Erişim bağlantısı: <https://cdn2.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/33/C33010971.pdf>
- Ders İzlenesi [Περιγράμμα Μαθημάτος]. (2022). Aegean (Ege) Üniversitesi İnternet Sayfası. Erişim tarihi, 22.07.2022. Erişim bağlantısı: http://www.ct.aegean.gr/data/Examina/examino5/Greek/POL216_EL.pdf
- Dimou, Pashalis. (2009) *Yunan Halkbilim ve Etnografya Müzelerinin Kimliği ve Eğitim Politikaları: İki Araştırma Örneği - Makedonya Trakya Halkbilim ve Etnografya Müzesi ile Milos Pilio Yerel Müzesi*. [Εκπαιδευτική Πολιτική και Ταυτότητα Ελληνικών Λαογραφικών Εθνογραφικών Μουσείων. Δυο μελετες-περίπτωσης: Λαογραφικό Εθνογραφικό Μουσείο Μακεδονίας Θράκης και Δημοτικό Τοπικό Μουσείο Μηλεών Πηλίου] (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Teselya Üniversitesi. Erişim bağlantısı: <https://core.ac.uk/download/pdf/132802117.pdf>
- Eğitim ve Diyanet Bakanlığı. (2022). Özel Okullar [Ιδιωτικά σχολεία]. Atina. Erişim bağlantısı: <https://www.minedu.gov.gr/idiwtikh-ekpaideysh/idiwtika-sxoleia>
- Eğitim ve Diyanet Bakanlığı. (2022) Üniversiteler [Πανεπιστήμια]. Study in Greece. Erişim bağlantısı: <https://studyingreece.edu.gr/el/panepistimia/>
- ELSTAT (Yunan İstatistik Kutumu). (2022). Müze ve Ören Yerleri İstatistikleri (Ziyaretler-Gelirler)/Nisan 2022. [Μουσεία και Αρχαιολογικοί Χώροι (Επισκέψεις-εισπράξεις) / Απριλίου 2022] Erişim bağlantısı: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SCI21/->
- European Commission. (2010). "What are the European Capitals of Culture?" Erişim tarihi: 2 Temmuz 2022. Erişim bağlantısı: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_10_93

- European Commission. (2022). Eurydice Project Report on National Educational Systems: Greece. Erişim tarihi: 2 Temmuz 2022. Erişim bağlantısı: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/greece/greece>
- European Commission (2022) .Greece Educational System Chart. Erişim tarihi: 2 Temmuz 2022. Erişim bağlantısı: https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-05/el_en_sees_2021_22.png
- Erbay, F. (2017). Türkiye’de Müzecilik Eğitiminin Üniversitelerde Kurumlaşması. Milli Eğitim Dergisi, 46 (214) , 105-122 . Erişim Tarihi: 22.09.2021. Erişim bağlantısı: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36135/405922>
- Gazi, Andromache. (1993). Archaeological Museums in Greece (1829-1909): The Display of Archaeology. PhD Thesis. University of Leicester. Erişim bağlantısı: <https://hdl.handle.net/2381/10203>
- Gazi, Andromache. (1999). Musalardan Müzelere: Çağlar Boyu Bir Kurumun Tarihi [Από τις Μούσες στο Μουσείο. Η ιστορία ενός θεσμού δια μέσου των αιώνων]. Arkeoloji ve Αρχαιολογία και Τέχνες. 70. 39-46.
- Gazi, Andromache. (2011). National Museums in Greece: History, Ideology, Narratives. In P. Aronsson and G. Elgenius (eds.), Building National Museums in Europe 1750-2010: Conference proceedings from EuNaMus, European National Museums: Identity Politics, the Uses of the Past and the European Citizen, Bologna, 28-30 April 2011, pp. 363-399. Linköping: Linköping University Electronic Press. Erişim tarihi: 27 April 2022. Erişim bağlantısı: <http://www.ep.liu.se/ecp/064/016/ecp64016.pdf>
- Gazi, Andromache. (2017). Greek Museums in Times of Crisis. Dimitris Tziovas (Ed.), *Greece in Crisis: The Cultural Politics of Austerity*. (pp.158 – 179) London: Bloomsbury.
- Geladaki, Sonia. Giota Papadimitriou. (2014) “University Museums as Spaces of Education: The Case of the History of Education Museum at the University of Athens”. Procedia - Social and Behavioral Sciences, Volume 147, Pages 300-306, Erişim tarihi: 27.09.2021. Erişim bağlantısı: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814040932>
- Georgakarakou M. & Koutsogiannis, T. Antik Eserler ve Yunan Devrimi (Yunanca) [Δι’ αὐτὰ πολέμησαμεν... Αρχαιότητες και Ελληνική Επανάσταση]. Arkeolojik Kaynaklar Bürosu Yayınları.
- Geroulanou, Aimilia (16 Ağustos 1985). Benaki Müzesinde Eğitim Programları. [Εκπαιδευτικά προγράμματα στο Μουσείο Μπενάκη] Arkeoloji ve Sanatlar [Αρχαιολογία και Τέχνες] Dergisi. s. 22-26, Erişim bağlantısı: <http://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/06/16-4.pdf>

- Giannoudaki, Antonia. (2009), Milli Galeri ve Aleksandrio Soutzou Müzesi, Evripidis Koutlidis Vakfı: Modern Yunan Heykel Sanatı Koleksiyonu ve Tarihi. [Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλέξανδρου Σούτζου, Ίδρυμα Ευριπίδη Κουτλίδη: η συλλογή νεοελληνικής γλυπτικής και η ιστορία της 1900-2006] (Yunanca) Erişim bağlantısı: <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/28421?lang=el#page/88/mode/1up>
- Giotopoulou – Sisilianou, Elli (1965). Ortaöğretimde Tarih Eğitimi [Η διδασκαλία της ιστορίας στη μέση εκπαίδευση.]. Atina: Sp. Fotiadis Basımevi.
- Hohenstein, Jill and Theano Moussouri. (2018). Museum Learning: Theory and Research as Tools for Enhancing Practice. Oxon: Routledge.
- Hooper-Greenhill, Eilean. (2007). Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance. London: Routledge, 2007.
- Houlia Kapeloni (2018) Antik Yunan Uygarlığı Kalıntıları ve İkinci Dünya Savaşı: Arayışlar, yeniden yapılanma ve belirsizlikler. [Ελληνικές Αρχαιότητες και Β' Παγκόσμιος Πόλεμος: αναζητήσεις, επαναπατρισμοί και αβεβαιότητες. (Yunanca).Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selanik Aristotle Üniversitesi. Erişim bağlantısı: <https://www.archaiologia.gr/blog/publishig/ελληνικές-αρχαιότητες-και-β-παγκόσμι/>
- Hudson, Kenneth. (1975). A Social History of Museums: What the Visitors Thought. London: Macmillan Press
- ICOM Greece (1987) Uluslararası Müze Günü Broşürü [Διέθνῃς Ημέρα Μουσείων]. Erişim bağlantısı: https://icom-greece.mini.icom.museum/wp-content/uploads/sites/38/2018/12/Int-Mus-Day_87-.pdf
- ICOM. (2017) How to prepare for international museum day. Erişim tarihi: 13 Haziran 2022. Erişim bağlantısı: http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/imd/2018/IMD2018_museums_kit_ENG.pdf
- ICOM- International Council of Museums (2019). Museum definition. Erişim Tarihi: 22.09.2021. Erişim bağlantısı: <https://icom.museum/en/news/icom-announces-the-alternative-museum-definition-that-will-be-subject-to-a-vote/>
- ICOM Greece (2021). 1821-2021: Yunan Devriminin İkiyüzüncü Yılı [1821-2021: 200 χρόνια από την ελληνική επανάσταση]. Erişim bağlantısı: <https://icom-greece.mini.icom.museum/1821-2021-200-χρόνια-από-την-ελληνική-επανάσταση/>
- Karadeniz, Ceren. (2018). Müze, Kültür, Toplum. Ankara: İmge Yayınevi.
- Karadeniz, Ceren ve Pınar Baloş. (2019). Okul Müzesi: Eğitim ve Okul Tarihine Etkileşimli Öğrenme Temelli bir Yaklaşım (Vol. 1, pp. 153–173). Vol. 1, pp. 153–173. Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi.

- Kerameos, Niki. (2022) 2022 yılı Genel ve Mesleki Liseler ile Uzmanlık Dersleri Panellinies Sınavları Program Kılavuzu. [Πρόγραμμα Πανελλαδικών Εξετάσεων Γενικών Λυκείων, Επαγγελματικών Λυκείων και Ειδικών Μαθημάτων έτους 2022] Eğitim ve Diyanet Bakanlığı, Atina. Erişim Tarihi: 22.09.2021. Erişim bağlantısı: https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2020/2022_4_8_Φ_253_2__A5_Προγραμμα_ΣΥΝΟΛΙΚΟ_για_2022.pdf
- “Kimlik / Tarih” [ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ / ΙΣΤΟΡΙΑ] – Goulandri Doğa Tarihi Müzesi (2022). Erişim Tarihi 21 Temmuz 2022, Erişim bağlantısı: <https://www.gnhm.gr/to-mouseio/tautotitha-istoria/>
- Kokkou, A. (1977). Η μέριμνα για τις αρχαιότητες στην Ελλάδα και τα πρώτα μουσεία [Yunanistan’da Antik Eserlerin Korunması ve İlk Müzeler]. Atina: Ermis Yayınları
- Maderbacher, Wencke. (2020) “Museum Education and Learning: The Forgotten Professions?” Article, ICOM VOICES. Erişim bağlantısı: <https://icom.museum/en/news/museum-education-and-learning-the-forgotten-professions/> Erişim tarihi: 21.09.2021
- McCann Morley, L. G. (1955). United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, International Seminar on the role of Museums in Education, Athens 1954. Report. Paris: UNESCO. Erişim bağlantısı: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000127310?posInSet=7&queryId=N-EXPLORE-29e5558d-856a-4d54-ae7f-b6c30e1948b8>
- Nikonanou, Niki. & Nakou, Irene. (Mayıs 2015). Το μουσείο ως χώρος μάθησης, ψυχαγωγίας και έμπνευσης. [Öğrenme, eğlenme ve ilham yeri olarak müze]. *MuseumEdu* Çevrimiçi Dergisi, 1. Sayı. Müze Eğitimi ve Araştırmaları Laboratuvarı, Teselya Üniversitesi. Erişim Tarihi: 22.09.2021 Erişim bağlantısı: [http://museumedulab.ece.uth.gr/main/sites/default/files/E%201.%20MUSEUMS%20AS%20PLACES%20FOR%20LEARNING,%20ENJOYMENT%20&%20INSPIRATION%20\(gr\),%20N.%20Nikonanou%20&%20I.%20Nakou%20pdf..pdf](http://museumedulab.ece.uth.gr/main/sites/default/files/E%201.%20MUSEUMS%20AS%20PLACES%20FOR%20LEARNING,%20ENJOYMENT%20&%20INSPIRATION%20(gr),%20N.%20Nikonanou%20&%20I.%20Nakou%20pdf..pdf)
- MEB Resmi İnternet Sitesi. (2019, Mayıs) “Müzede Eğitim Başlıyor.” Haber Makalesi. Erişim tarihi: 21.09.2021. Erişim bağlantısı: <https://www.meb.gov.tr/muzede-egitim-basliyor/haber/18739/tr>
- Modern Yunanca Sözlük. [Λεξικό της κοινής νεοελληνικής] (2022). Erişim tarihi: 17 March 2022. Erişim bağlantısı: https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=μουσείο&dq=

- Moraitou, Sotiria. (2003) Yunanistan'da Müze Pedagojisi: Kuruluşu ve Yapılandırılması. [H
Μουσείοπαιδαγωγική Στην Ελλάδα: Κατάρτιση Και Επιμόρφωση]
(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Teselya Üniversitesi. Erişim bağlantısı:
<https://ir.lib.uth.gr/xmlui/bitstream/handle/11615/3114/P0003114.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Mouliou M. (2008). Museum Representations of the Classical Past in Post-War Greece. A Critical Analysis. In D. Damaskos and D. Plantzos (Eds.), *A Singular Antiquity: Archaeology and Hellenic Identity in Twentieth Century Greece* (p. 83-109). Athens: Museum Benaki [3rd Supplement]. Erişim tarihi: 02 Temmuz 2022. Erişim bağlantısı:
https://www.academia.edu/584032/Mouliou_M_2008_Museum_representations_of_the_classical_past_in_post_war_Greece_A_critical_analysis_in_D_Damaskos_and_D_Plantzios_eds_2008_A_Singular_Antiquity_Archaeology_and_Hellenic_identity_in_twentieth_century_Greece_Mouseio_Benaki_3rd_Supplement_83_109_Athens?source=swp_share
- Mpratis, Dimitris. (12 Nisan 2021). *Eğitimde Gerçek bir Reform: Papandreou-Papanoutsos 1964*. [Μια πραγματική μεταρρύθμιση στην Παιδεία: Παπανδρέου-Παπανούτσος 1964]. Erişim Tarihi: 22.09.2021. Erişim bağlantısı:
https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/347476_mia-pragmatiki-metarrythmisi-stin-paideia-papandreoy-papanoytsos-1964
- OECD (2019). Enrolment rates by age. Erişim bağlantısı:
https://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=EAG_ENRL_RATE_AGE
- OECD (2021), “Greece”, in *Education at a Glance 2021: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/d7b2cfae-en>
- Onur, Bekir. (2014). *Yeni Müzebilim: Demokratik Toplumu Yaratmak*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Paidiko Mouseio (Çocuk Müzesi). (2022) “1987’den bugüne dönüm noktaları” [Σταθμοί από το 1987 ως σήμερα] Erişim Tarihi: 12.07.2022. Erişim bağlantısı:
<https://www.hcm.gr/30years/>
- Papanikolaou, Panagiota M. (2016). *Homage To Melina’s Programme “Education And Culture”: From The Educational Programmes Of Greek Museums To Art Competitions In Schools*. *International Journal of Education and Social Science*. Vol. 3 No. 5; May 2016. Erişim bağlantısı:
<http://www.ijessnet.com/uploads/volumes/1598722407.pdf>
- Pyatt, Geoffrey. (2017, 26 Haziran). *Marshall Plan 70th Anniversary Discussion with Mr. Kyriakos Mitsotakis*. R. Karamanlis Institute. Erişim tarihi: 4 Temmuz 2022. Erişim bağlantısı: <https://gr.usembassy.gov/karamanlis-institute-marshall-plan-70th-anniversary-discussion-mr-kyriakos-mitsotakis/>

- Resmi Gazete [Εφημερίδα της Κυβερνήσεως] (29 Ocak 2019). 13. Sayı. 4589 no'lu Yasa, s. 145-200 Atina: Ethneio Typografeio. Erişim Tarihi: 22.12.2021. Erişim bağlantısı: http://www.et.gr/docs-nph/search/pdfViewerForm.html?args=5C7QrtC22wFqnM3eAbJzrXdtvSoClrL8mwqrihVEQjztll9LGdkF53UIxsx942CdyqxSQYNuqAGCF0IfB9HI6qSYtMQEkEHLwnFqmgJSA5WIsluV-nRwO1oKqSe4BlOTSpEWYhszF8P8UqWb_zFijCJxRgA3hvbAichhc_BqKx7hQaBieK_Hu2FVUsv_FXVc
- Salbacak, Z. (2011). Müze Eğitimi Alanında Yapılmış Olan Lisansüstü Tezlerin Ve Bitirme Projelerinin Belirlenen Ölçütlere Göre İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Sihani, Lydia. (2017). Μουσειοπαιδαγωγική και πανεπιστημιακή εκπαίδευση δασκάλων και νηπιαγωγών: ιστορικές καταβολές και η σημερινή πραγματικότητα (Μuze pedagojisi ve üniversitelerde öğretmen eğitimi). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selanik Aristotle Üniversitesi ve Batı Makedonya Üniversitesi.
- Stamoulas, Aristotelis. (2006) Greece Before the Bologna Process: Confronting or Embracing Quality Assurance in Higher Education? *Higher Education Policy* 19, pp. 433–445. doi:10.1057/palgrave.hep.8300132
- Svoronos, Nikos. (1988). *Çağdaş Hellen Tarihine Bakış*. İstanbul: Belge Yayınları.
- Sykka, Giota. (7 Aralık 2020). Kültürün tapınakları yoğun bakımda. [Στη ΜΕΘ οι ναοί του πολιτισμού] Kathimerini Gazetesi Resmi Sitesi. Erişim bağlantısı: <https://www.kathimerini.gr/culture/561184846/sti-meth-oi-naoi-toy-politismoy/>
- Şar, Evren. & Sağkol, Tuna (2013). “Eğitim Fakültelerinde Müze Eğitimi Dersi Gerekliliği Üzerine”. *HAYEF Journal of Education* , 10 (2) , 83-90. Erişim Tarihi: 22.09.2021. Erişim bağlantısı: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhayefd/issue/8799/109984>
- Tavernarakis, Ioannis. (2017) Okul Dışı Eğitim Aracı Olarak Çağdaş Müzeler. [Το Σύγχρονο Μουσείο Ως Μέσο Άτυπης Εκπαίδευσης], Yayınlanmamış Lisans Mezuniyet Tezi, Batı Yunanistan Teknik Eğitim Kurumu. (Yunanca) Erişim Tarihi: 02.12.2021. Erişim bağlantısı: <http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/5916/TO%20ΣΥΓΧΡΟΝΟ%20ΜΟΥΣΕΙΟ%20ΩΣ%20ΜΕΣΟ%20ΑΤΥΠΗΣ%20ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.%20ΤΟ%20ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ%20ΤΗΣ%20ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ%20ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ%20ΤΟΥ%20ΜΟΥΣΕΙΟΥ%20ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ-%20ΔΕΔΟΜΕΝΑ%20ΚΑΙ%20ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ..pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Theodoridou, Evgenia (2020). Μүзeler ve Eğitim: Selanik'teki okullarda sığınmacı ve gőçmenlerin toplumsal uyumunda mўzelerin etkisi araştırması. [Μουσεία και εκπαίδευση. Έρευνα σε σχολεία της Θεσσαλονίκης σχετικά με τη συμβολή των μουσείων στην κοινωνική ένταξη μεταναστών και προσφύγων] (Yayımlanmamış Lisans Tezi) Yunanistan Açıköğretim Üniversitesi. (Yunanca) Erişim Tarihi: 02.12.2021. Erişim bağlantısı: https://apothesis.eap.gr/bitstream/repo/48081/1/116180_ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ_ΕΥΓΕΝΙΑ.pdf
- Trouli, S. (2006). "Kuruluşundan itibaren Yunanistan'da Üniversite Műzeleri: 1837'den 1974'e". [Η περίπτωση των πανεπιστημιακών μουσείων στην Ελλάδα από την ίδρυσή τους το 1837 έως το 1974]. (Yunanca) Patras Üniversitesi 4. Uluslararası Tarih Eğitimi Kongresi, 6-8 Ekim 2006. Erişim tarihi: 16.1.2022. Erişim bağlantısı: <http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio4/praktika1/trouli.htm>
- Trouli, Sofia. (2012). Archaeological museum and child of school age in Greece: the Historical background and the modern institutional, theoretical and practical reality, through the case study of the educational program Travel and Trade in the Minoan Era of the Archaeological Museum of Rethimno. Yayımlanmamış Doktora Tezi, University of Thessaly. Erişim tarihi: 16.1.2022. Erişim bağlantısı: <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/27601>
- Trouli, Sofia. (2015). Insights into the genealogy of museum education in Greece: early compatible views on the importance of museum education expressed at two international meetings in Athens. Colette Dufresne-Tasse, Stephanie Wintzerith (Eds) (2015). Icom Education n°26 Special Issue on Research , 26, 87–206.
- Trouli, Sofia. (2020). Museum education in Greece: histories, ideas and the realities behind the words we use. ICOM Education 29 Museum Education I Médiation Culturelle – Éducation Muséale I Educaci3n Museal – Mediación Cultural, 115–133. Erişim bağlantısı: <https://ceca.mini.icom.museum/wp-content/uploads/sites/5/2021/01/ICOMEducation29-compressé-avec-compression.pdf>
- Tsarouha, Evangelia. (2015) Η μετάβαση από το παραδοσιακό στο σύγχρονο αρχαιολογικό μουσείο: Από το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο στο Νέο Μουσείο Ακρόπολης. Διαχρονική εξέλιξη και προοπτικές του θέσμου στον 21^ο αιώνα. [Gelenekselden Çağdaş Arkeoloji Müzesine Geçiş: Milli Arkeoloji Müzesinden Yeni Akropolis Müzesine Müzeciliğin Dönüşümü ve 21. Yüzyıla Bakış Açıları]. Yayımlanmamış Bitirme Tezi. Pirgos: TEI Batı Yunanistan İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi. Erişim tarihi: 07.03.2022. Erişim Bağlantısı: <http://repository.library.teimes.gr/xmlui/handle/123456789/5917>

- Tsilipakou, Agathoniki. (2016) Είκοσι χρόνια από το «Ταξίδι της επιστροφής». Είκοσι χρόνια Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Πάπυροι - Επιστημονικό Περιοδικό Papyri – Scientific Journal. Sayı 5, 2016 (Yunanca) Erişim tarihi: 17 Haziran 2022. Erişim bağlantısı: www.academy.edu.gr
- Türk Dil Kurumu. (2005). Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Tziovas, Dimitris. (2008). ‘*Reconfiguring the past: Antiquity and Greekness*’, D. Damaskos and D. Plantzos (eds) *A Singular Antiquity. Archaeology and Hellenic Identity in twentieth-century. Greece*, Athens: Mouseio Benaki.
- UNESCO. (April 2021). *Museums around the world in the face of COVID-19*. Paris : UNESCO Erişim bağlantısı: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000376729_eng.locale=en
- Varmazis N ve T. Giannou. (2022) 1964 Eğitim Reformu. [H μεταρρύθμιση του 1964] (Yunanca) Erişim tarihi: 07.03.2022. Erişim bağlantısı: https://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/education/translation/handbook_interlingual/pop18.html
- Vasilopoulos, A., & Giotakou, A. (2022). Doctoral Studies in the Context of the Bologna Process: Industrial Doctorates in Greece. *European Journal of Education and Pedagogy*, 3(3), 52–58. <https://doi.org/10.24018/ejedu.2022.3.3.292>
- Vergidis, Dimitris ve Dionysia Tourkaki (2005). Eğitim programlarından okullara ne kaldı: Melina Programının Pilot Uygulamasından sonraki durumu. [Από τα εκπαιδευτικά προγράμματα τι μένει στα σχολεία: Η περίπτωση του προγράμματος Μελίνα μετά την πειραματική εφαρμογή του.] (Yunanca) Επιστημονική Επετηρίδα Αρέθας, 3, 37-58. Erişim bağlantısı: https://www.edu-sw.upatras.gr/wp-content/uploads/2019/10/arethas3_037-058.pdf
- Voudouri, Daphne. (2008). Greek legislation concerning the international movement of antiquities and its ideological and political dimensions. Benaki Müzesi Yayınları. Erişim tarihi: 27.05.2022. Erişim bağlantısı: <https://pdfs.semanticscholar.org/9818/b3a2d3fe49d52d11000136677ad524421e24.pdf>
- Voutsaki Sofia & P. Cartledge, eds. (2017). *Ancient Monuments and Modern Identities. A Critical History of Archaeology in 19th and 20th Century Greece*. Routledge, London and New York.
- Yunan Kültür ve Spor Bakanlığı. (16 Aralık 2016) Sığınmacılar için Eğitim Programları. [Εκπαιδευτικά προγράμματα για τους Πρόσφυγες]. Erişim tarihi: 09.10.2021. Erişim bağlantısı: https://ayla.culture.gr/wp-content/uploads/2018/07/2016_18i_enimerotiki_synantisi.pdf
- YÖK Resmi İnternet Sayfası (2021) “Bologna Süreci Nedir?” Erişim tarihi: 02.09.2021. Erişim bağlantısı: <https://uluslararasi.yok.gov.tr/uluslararasilasma/bologna/temel-bilgiler/bologna-sureci-nedir>

YÖK Resmi İnternet Sayfası. (1981)“Yükseköğretim Kanunu” Erişim tarihi: 02.09.2021. Erişim bağlantısı: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf>

Yunan Ulusal Tarih Müzesi. (2022, Mart 6). *School visits and Educational Programs for schoolchildren*. (İngilizce). Erişim tarihi: 02.07.2022. Erişim bağlantısı: <https://www.nhmuseum.gr/en/education/school-visits-and-educational-programs-for-schoolchildren>

Yunanistan Anayasası [Σύνταγμα]. (2022). İkinci Bölüm: Bireysel ve Toplumsal Haklar [Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα], 16. Madde. Erişim tarihi: 02.03.2022. Erişim bağlantısı: <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-16/>

Zanna, Virginia (1961). Müzeler ve Eğitim. [Μουσεία και Εκπαίδευση]. Eğitim ve Hayat Dergisi [Παιδεία και Ζωή]. Αθήνα 1961, s.179-185.

EK 1. Etik Kurul Onayı

ANKARA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ALT ETİK KURULU KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 01/08/2022

Toplantı Sayısı : 15

Karar Sayısı : 206

206- Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Disiplinlerarası Müze Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Nurşah Sak**'ın "Yunanistan'daki Yükseköğretim Programlarında Müzecilik ve Müze Eğitimi Derslerinin Değerlendirilmesi" başlıklı tezi ile ilgili "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelendi.

Araştırmanın aydınlatılmış onam formunun uygun biçimde hazırlandığı, görüşme sorularının yansız olduğu ve ayrımcı ifadeler içermediği, yöntemsel tutarlığın bulunduğu, dolayısıyla araştırma tasarımının etik açıdan uygun olduğu görülmekle birlikte; Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Disiplinlerarası Müze Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Nurşah Sak**'ın "Yunanistan'daki Yükseköğretim Programlarında Müzecilik ve Müze Eğitimi Derslerinin Değerlendirilmesi" başlıklı tezi tamamlanmış bir tez çalışması olduğundan Etik Kurul onay belgesi verilememektedir.

EK 2. Araştırma Kapsamında Bulunan Yükseköğretim Kurumları

Kurum Adı (<i>Yunanca/Türkçe</i>) ve Resmi İnternet Sitesi	Fakülte/Yüksekokul Sayısı	Lisans Programı Sayısı	Araştırma Kapsamında İncelenen Müzecilik Derslerinin Bulunduğu Bölümler	İncelenen Derslerin Adları, Durumları ve AKTS Sayısı (Z): Zorunlu, (S): Seçmeli, (T): Teorik, (U): Uygulamalı, (I): AKTS Kredi Sayısı
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Atina Ekonomi ve İşletme Üniversitesi https://www.aueb.gr/	3	8	-	-
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Selanik Aristotle Üniversitesi http://auth.gr	11	40	Tarih ve Arkeoloji	○ Müzebilim - Müzeografi ○ Arkeolojik Bulgular ve Yorumlama, Müze ve Eğitim (Z) (U) (6) ○ Arkeolojik Siteler ve Müzelerde Alan Çalışması (Z) (U) (6) ○ Müze, Galeri, Koleksiyon, Sergi Salonları ve Sanat Stüdyoları Uygulamaları (Z) (U) (6) ○ Müze Çalışmalarına Giriş (Z) (T) (6) ○ Müze Pedagojisi (Z) (T) (6)
			Görsel ve Uygulamalı Sanatlar	○ Müzebilim, Müze Pedagojisi, Kültür Yönetimi ve Yeni Teknolojiler (S) (T) (2)
			Okulöncesi Eğitimi	○ Kültür Varlığı Öğeleri: Anıtlar, Müzeler, Arkeolojik Siteler (S) (T) (6) ○ Müze Eğitimi (Z) (T) (6)

			İlköğretim Eğitimi	○ Görsel Sanatlar ve Müze Eğitimi aracılığıyla Öğretim: Okul, Müze ve Galeri Uygulamaları (S) (U) (5) ○ Müze İçi ve Dışında Çok Katmanlı Metin Aracı olarak Görsel Sanatlar (S) (T) (4)
Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής – Batı Attika Üniversitesi https://www.uniwa.gr/	6	27	Erken Çocukluk Dönemi Eğitimi	○ Müze Eğitimi (S) (T) (4) ○ Müze Pedagojisine Giriş (S) (T) (5)
			Arşiv, Kütüphanecilik ve Bilgi İşlem Çalışmaları	○ Müzebilim (Z) (T) (6) ○ Tematik Müzeler (S) (T) (4) ○ Müze Envanterleme Standartları (Z) (T) (4) ○ Dijital Müzeler (S) (T) (5)
			Turizm	○ Müzeler ve Turizm (S) (T) (5)
			Antik Eserleri ve Sanat Eserlerini Koruma	○ Müze Çevresi ve Önleyici Koruma (Z) (T) (4)
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Atina Tarım Üniversitesi https://www2.aau.gr/el	6	9	-	○ -
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών – Atina Güzel Sanatlar Yüksekokulu http://www.asfa.gr	1	2	Sanat Tarihi ve Teorisi	○ Çağdaş Sanat Müzeleri ve Eğitim (S) (T) (7) ○ Müzebilim (S) (T) (9) ○ Dijital Çağda Arşivler ve Müzeler (S) (T) (9)
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης – Trakya Demokritos Üniversitesi https://duth.gr/en	8	20	İlköğretim Eğitimi	○ Müze Pedagojisine Giriş (S) (T) (5) ○ Çocuk ve Bilim Müzelerinde Eğitim Uygulamaları(S) (T) (5) ○ Müzebilim Konuları (S) (T) (5) ○ Uygulamalı Müze Pedagojisi (S) (U) (5) ○ Eğitimde Çoklu Medya Kullanımı ve Müzeler (S) (T) (5)

			Okulöncesi Eğitim	○ Müze Pedagojisine Giriş (S) (T) (4.5) ○ Çocuk ve Bilim Müzelerinde Eğitim Uygulamaları(S) (T) (4.5) ○ Müzebilim Konuları (S) (T) (4.5) ○ Uygulamalı Müze Pedagojisi (S) (U) (4.5)
			Tarih ve Etnoloji	○ Tüketim, Kültür Öğeleri ve Müze Eğitimi (Z) (T) (4.5) ○ Uygulamalı Müze Pedagojisi (S) (U) (4.5)
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο – Atina Harokopio Üniversitesi https://www.hua.gr/index.php/el/	3	6	-	○ -
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο – Ulusal Atina (Metsovian) Teknik Üniversitesi https://www.ntua.gr/el/	9	9	-	○ -
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Atina Kapodistrias Ulusal Üniversitesi https://www.uoa.gr/	9	36	Okulöncesi Eğitim	○ Müze Pedagojisi (S) (T) (4)
			İlköğretim Eğitim	○ Müze ve Okul – Müze Pedagojisi Uygulamaları (S) (T&U) (8)
			Teoloji	○ Dini Sanatların Müzelerde Öğretimi (Z) (T) (7)
			Arkeoloji ve Tarih	○ Müzebilim ○ Müze Pedagojisi: Öğrenme ve Yaratıcılık Alanı olarak Müze (S) (T) (6)
			Ortaöğretim Eğitim	○ Müze Eğitiminde Estetik Yaklaşımlar (S) (T) (4)
Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος – Uluslararası Hellenik Üniversitesi (Selanik) https://www.ihu.gr/	9	33	-	○ -

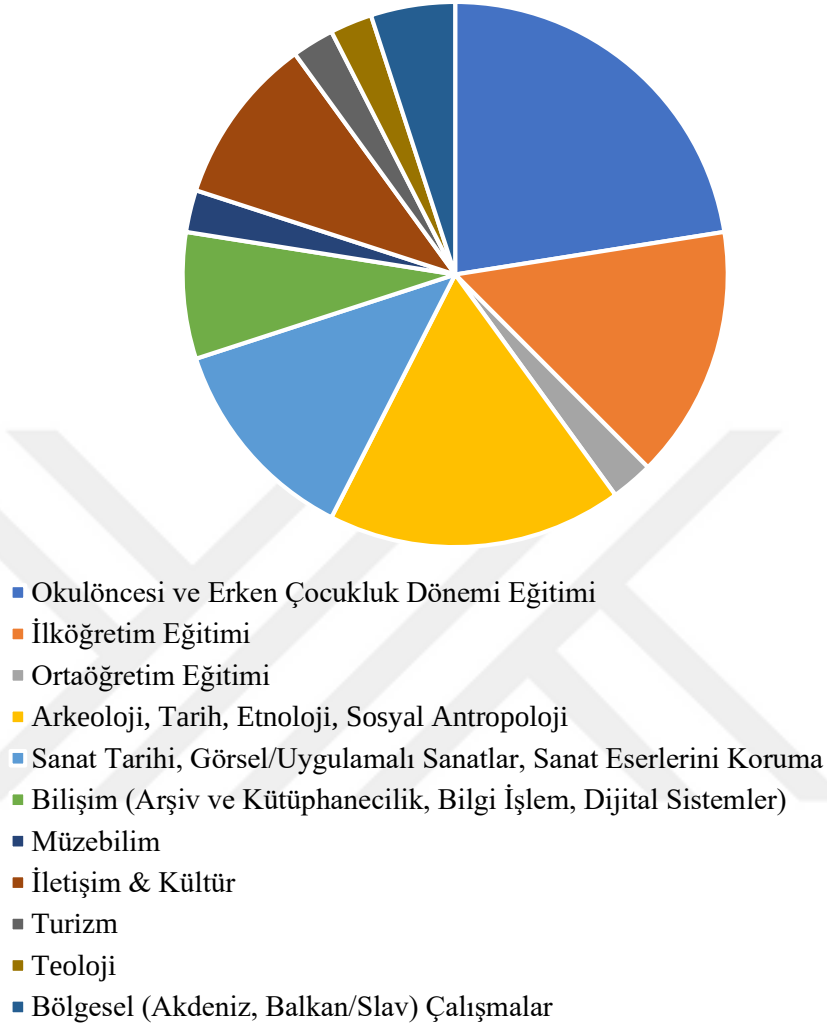
Ιόνιο Πανεπιστήμιο – Íyonya Üniversitesi https://ionio.gr/	5	12	Arşivbilim, Kütüphanecilik ve Müzebilim	○ Müzebilime Giriş (Z) (T) (4) ○ Müze Koleksiyonu Oluşturma ve Sergileme (Z) (T) (4) Müzeografi (Z) (T) (4) ○ Kütüphane ve Müze Arşivleri için Bilişim Sistemleri (Z) (T) (4) ○ Müze Organizasyonu ve Yönetimi (Z) (T) (4) ○ Müze Pedagojisi, (Z) (T) (4) ○ Müzebilime Çağdaş Yaklaşımlar ile Yeni Müzelerin Koleksiyonculuk Anlayışı ve Gelişimi (S) (T) (4) ○ Tematik Müzeler (S) (T) (4) ○ Eleştirel Müzecilik (S) (T) (4) ○ Sanat ve Müze (S) (T) (4) ○ Müze Metadata Kodlama Standartları (Z) (T) (5) ○ Sanal Müzeler (Z) (T) (5) ○ Müze ve Sosyal Medya (Z) (T) (4) ○ Müze ve Multimedya (&Akıllı Telefon) uygulamaları (Z) (T) (5)
			Dijital Medya ve İletişim	○ Dijital Kültür ve Müzeler (Z) (T) (7)
Πάντειον Πανεπιστήμιο – Panteion Üniversitesi https://www.panteion.gr/	4	9	İletişim, Medya ve Kültür	○ Sergi Tasarımı ve Düzenlemesi (S) (U) (8.5)
Πολυτεχνείο Κρήτης – Girit Teknik Üniversitesi https://www.tuc.gr	5	5	-	○ -
Πανεπιστήμιο Αιγαίου – Ege Üniversitesi https://www.aegean.gr	6	18	Kültürel Teknoloji ve İletişim	○ Müze ve Sergileme (Z) (T) (6) ○ Müze Eğitimi ve İletişim (Z) (T) (5) ○ Müze ve Dijital Teknolojiler (Z) (T) (5) ○ Müze ve Çevresel Faktörler (Z) (T) (5) ○ Müze ve Kültürel Politika (Z) (T) (5)
			Sosyal Antropoloji ve Tarih	○ Müze Eğitimi ve İletişim (S) (T) (5)
			Akdeniz Çalışmaları	○ Müzebilime Giriş (S) (T) (5)

Πανεπιστήμιο Κρήτης – Girit Üniversitesi https://www.uoc.gr/	5	16	Tarih ve Arkeoloji	○ Koleksiyoncular, Koleksiyonlar, Müzeler (Z) (T) (10)
			Okulöncesi Eğitimi	○ Müze Eğitimi (Z) (T) (4) ○ Müze Eğitimi Seminer Dersi (Z) (T) (7)
			İlköğretim Eğitimi	○ Müze Eğitimi, Müzede Öğrenme ve Müze Deneyimi (S) (T) (5)
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων – Yanya Üniversitesi https://www.uoi.gr/	11	26	Felsefe	○ Müze Pedagojisi (Z) (T) (5)
			İlköğretim Eğitimi	○ Müze ve Tarih (S) (T) (5)
			Okulöncesi Eğitimi	○ Doğa Bilimleri ve Teknoloji Eğitim Alanı Olarak Müze (S) (T) (4)
			Görsel Sanatlar	○ Müzebilim (S) (T) (5) ○ Müze Pedagojisi (S) (T) (4) ○ Müzebilim II – Kültürel Miras Yönetimi (S) (T) (4) ○ Sanal Müzeler (S) (T) (4)
			Erken Çocukluk Döneminde Bakım ve Eğitim	○ Uygulamalı Müze Eğitimi 1 & 2 (Z) (U) (7,5 +5) ○ Müze Pedagojisi (Z) (T) (7,5)
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας – Makedonya Üniversitesi https://www.uom.gr	4	8	Balkan, Slav ve Doğu Çalışmaları	○ Şehir, Müze, Tarih (S) (T) (5)

Πανεπιστήμιο Πατρών – Patras Üniversitesi https://www.upatras.gr/	7	35	Arkeoloji	○ Müzebilim (S) (T) (5)
			Okulöncesi Eğitim	○ Müzebilim ve Eğitim (Z) (T) (5) ○ Doğal Bilimler ve Müzebilim (S) (T) (5)
			Müzebilim	○ Kültür Teorileri ve Müze Çalışmaları (Z) (T) (5) ○ Müzelerin tarihi, tipolojileri ve işlevleri (Z) (T) (5) ○ Müze Mimarisi (S) (T) (5) ○ Müzebilim ve arkeoloji müzeleri (S) (T) (5) ○ Müzeler ve Doğal Bilimlerin ve Teknolojinin Müzebilimi (Z) (T) (5) ○ Müze Koleksiyonlarının Düzenlenmesi, Yönetimi ve Belgelenmesi (S) (T) (5) ○ Müze Etiği (S) (T) (5) ○ Müzeler ve Müzebilim Tarihi (S) (T) (5) ○ Müzeler, Galeriler ve Görsel Sanatların Müzebilimi (Z) (T) (5) ○ Doğa Tarihi ve Çevre Müzeleri (S) (T) (5) ○ Müzeler, sergiler ve yorumlanması (Z) (T) (5) ○ Müze ve şehir (S) (T) (5) ○ Müzeler ve Uygulamalı Sanatların Müzebilimi (S) (T) (5) ○ Endüstriyel miras ve müze alanları (S) (T) (5) ○ Müzebilim araştırmalarında teknik ilkeler (Z) (T) (5) ○ Müze eğitimi (Z) (T) (5) ○ Yeni Müzebilim, yerel müzeler ve kültürel turizm (S) (T) (5) ○ Kültürel Mirasın ve müze koleksiyonlarının dijitalleştirilmesi (S) (T) (5) ○ Müze ve dijital teknolojiler (S) (T) (5) ○ Müze ve okul (Z) (T) (5) ○ Müzeler için 21. Yüzyılın Zorlukları (S) (T) (5)

				○ Sergi tasarımı (Alan, ışıklandırma, erişim düzenlemeleri) (S) (T) (5) ○ Müze içi metin yazımı ve yorumlanması (S) (T) (5) ○ Çocuk Müzelerinde Eğitsel Yaklaşımlar (S) (T) (5)
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου – Peloponez (Mora) Üniversitesi https://www.uop.gr	9	22	Arkeoloji	○ Kültür Varlıklarının Yönetimi – Müzebilim (Z) (T) (5) ○ Kültür Varlıklarının Yönetimi: Koleksiyon Çalışmaları ○ (Z) (T) (5)
			Dijital Sistemler Bölümü	○ Kültür Bilişimi (S) (T) (6)
Πανεπιστήμιο Πειραιώς – Pireaus Üniversitesi https://www.unipi.gr	4	10	-	○ -
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας – Teselya Üniversitesi https://www.uth.gr	8	35	Okulöncesi Eğitimi	○ Müze ve Eğitim (Z) (T) (6) ○ Müzeler için Eğitim Materyali Tasarımı (S) (T) (5)
			Kültür ve Yaratıcı Medya Endüstrileri	○ Müzebilim ve Sergileme Teknikleri (S) (T) (5)
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας – Batı Makedonya Üniversitesi https://www.uowm.gr/	7	22	Görsel ve Uygulamalı Sanatlar	○ Müzebilim, Müze Pedagojisi ve Kültür Yönetimi ○ (Z) (T) (4)
			İlköğretim Eğitimi	○ Müze Eğitimi (S) (T) (4)
Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης – Pedagoji ve Teknik Eğitim Yüksekokulu https://www.aspete.gr/	1	4	-	-

EK 3. Müzecilik ve Müze Eğitimi Derslerinin Alanlara Göre Toplam Dağılımı

ΕΚ 4. Üniversitelerin Müzecilik ve Müze Eğitimi Odaklı Sunduğu Ders Sayıları

1. Πανεπιστήμιο Πατρών – Patras Üniversitesi	28
2. Ιόνιο Πανεπιστήμιο – İyonya Üniversitesi	15
3. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Selanik Aristotle Üniversitesi	11
4. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης – Trakya Demokritus Üniversitesi	11
5. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων – Yanya Üniversitesi	9
6. Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής – Batı Attika Üniversitesi	8
7. Πανεπιστήμιο Αιγαίου – Ege Üniversitesi	7
8. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Atina Kapodistrias Ulusal Üniversitesi	6
9. Πανεπιστήμιο Κρήτης – Girit Üniversitesi	4
10. Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών – Atina Güzel Sanatlar Yüksekokulu	3
11. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας – Teselya Üniversitesi	3
12. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου – Peloponez (Mora) Üniversitesi	2
13. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας – Batı Makedonya Üniversitesi	2
14. Πάντειον Πανεπιστήμιο – Panteion Üniversitesi	1
15. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας – Makedonya Üniversitesi	1
16. Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Atina Ekonomi ve İşletme Üniversitesi	0
17. Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Atina Tarım Üniversitesi	0
18. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο – Atina Harokopio Üniversitesi	0
19. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο – Ulusal Atina (Metsovian) Teknik Üniversitesi	0
20. Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος – Uluslararası Hellenik Üniversitesi (Selanik)	0
21. Πολυτεχνείο Κρήτης – Girit Teknik Üniversitesi	0
22. Πανεπιστήμιο Πειραιώς – Pireaus Üniversitesi	0
23. Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης – Pedagoji ve Teknik Eğitim Yüksekokulu	0

BENZERLİK BİLDİRİMİ

“Yunanistan’daki Yükseköğretim Programlarında Müzecilik ve Müze Eğitimi Derslerinin Değerlendirilmesi” başlıklı tezimin ana bölümü (ön bölüm, kaynaklar ve ekler hariç) Turnitin İntihal Tespit Programı aracılığıyla incelenmiş ve ilgili rapor danışmanım tarafından da kontrol edilmiştir. Kontrol sırasında (1) “Yedi sözcükten daha az olan benzeşmeler” (2) “Kaynaklar” (3) “Doğrudan alıntılar” ve (4) “Lisansüstü tezim ile ilgili yapmış olduğum kendi yayınlarım ve yararlandığım mevzuat metinleri gibi kaynaklar” dışarıda tutulmuştur. Benzerlik kontrolüne ilişkin rapordan elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Rapor Tarihi	: 19 Eylül 2022
Gönderim Numarası	: 1903463916
Sayfa Sayısı	: 48
Sözcük Sayısı	: 12163
Karakter Sayısı	: 87137
Benzerlik Oranı	: % 2
Savunma Tarihi	: 26 Ağustos 2022

Yukarıda belirtilen sonuçları gösteren Turnitin İntihal Tespit Programı’na ilişkin orijinal raporu, sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmaksızın bu beyanım ekinde Enstitüye teslim ettiğimi, tezimin %10’dan fazla benzerlik oranı içerdiğinin, tek bir kaynakla eşleşme oranının ise %2’den fazla olduğunun belirlenmesi durumunda, bundan doğabilecek tüm yasal sorumluluğu kabul ettiğimi bildirir, saygılarımı sunarım.

Öğrencinin Adı Soyadı: Nurşah SAK

Tarih: 19. 09. 2022

İmza:

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Nurşah SAK

E-Posta Adresi :

İş Deneyimi :

Unvan	Görev Yeri	Yıl
Öğretim Görevlisi	Gazi Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu	2011- halen

Akademik Bilgiler

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Amerikan Kültürü ve Edebiyatı	Bilkent Üniversitesi	2004-2008
Pedagojik Formasyon	İngilizce Öğretmenliği	Hacettepe Üniversitesi	2011
Lisans	Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı	Ankara Üniversitesi	2014-2019